

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Andra Kammaren. N:o 48.

Onsdagen den 29 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

§ 2.

Till Kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Andra Kammaren Herr A. M. Gudmundson lider af en utbredd och temligen svår bröstkatarr, som antagligen hindrar honom att under de närmaste dagarne deltaga i Kammarens sammanträden, intygar

Stockholm den 27 April 1885.

P. J. Wising.

M. Dr.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången Banko-Utskottets Ut-låtande N:o 7.

§ 4.

Efter föredragning af Första Kammarens protokollsutdrag N:o 151, innefattande delgifning af Kammarens beslut öfver dess Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 4, (i samlingen N:o 7) angående väckt motion om åvägabringande af likformighet i afseende på läroböcker vid undervisningen i statens läroverk, beslöt Andra Kammaren hänvisa detta ärende till behandling af sitt Tillfälliga Utskott N:o 1.

Andra Kammarens Prot. 1885. N:o 48.

§ 5.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, hvarvid i ordningen förekom

Punkten 63.

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.*

I *mom. a)* af denna punkt hade Utskottet hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning måtte medgifva, att kronolägenheten Tomtebodas finge från den 14 Mars 1886 till institutet för blindas upplätas.

Efter föredragning häraf anförde

Herr Lyttkens: Jag får hos Herr Talmannen anhålla om rättighet att diskutera denna fråga i sin helhet, och att sålunda äfven det 2:dra momentet af Utskottets hemställan i denna punkt måtte uppläsas.

I *mom. b)*, som nu upplästes, var af Utskottet föreslaget, att Riksdagen, på sätt Kongl. Maj:t begärt, måtte anslå, för uppförande å nämnda lägenhet af nya byggnader för institutet, en summa af 415,600 kronor samt deraf anvisa på extra stat för år 1886 100,000 kronor.

Ordet lemnades härefter ånyo till

Herr Lyttkens, som nu yttrade: I denna punkt hafva, såsom vi finna, Stats-Utskottets ledamöter varit fullkomligt eniga; någon reservation mot Utskottets förslag har nemligen icke afgifvits. Men det oakadt kan jag för min del icke vara med om att bevilja så stort anslag till den ifrågavarande inrättningen. Jag erkänner villigt och är fullkomligt öfvertygad om nytan och nödvändigheten af ett sådant blindinstitut, som här föreslagits, men lika sant som det är, att man kan köpa guld för dyrt, lika sant är det också, att man kan köpa välgörenhetsinrättningar för dyrt. Jag tror, att detta skulle blifva fallet just med denna inrättning, i fall vi bifalla detta stora byggnadsanslag. Då byggnaden skulle blifva så beskaffad, att det skulle erfordras 415,000 kronor för att den skall inrymma ett antal af 100 elever, d. v. s. 4,150 kronor för hvarje elev, så kan det icke annat än förefalla mig för dyrt. Det är här som alltid detta begär att vid alla möjliga tillfällen försöka få uppföra monumentala byggnader, äfven om de äro afsedda att uppföras långt från trafikerade platser. Det är egendomligt och märkvärdigt, att enskildas byggnader kunna uppföras till samma storlek och väl så prydliga för så högst betydligt billigare pris än det, hvarom här är fråga. En annan sak, som också förefaller mig mindre välbetänkt, är, att då Riksdagen, förra gången denna fråga var före, önskade, att man skulle komma med ett billigare för-

slag, så, i stället för att göra byggnaden billigare, såsom Riksdagens mening var, drager man in på bestående elevantalet, och derigenom att man gör byggnaden mindre, får man den billigare på bekostnad af utrymme och tillfälle att mottaga alla behöfvande blinda, hvilket naturligtvis medför, att man förr eller senare måste bygga en ny dylik inrättning eller också göra en tillbyggnad till den gamla, för att få utrymme för alla de olyckliga, som der skola undervisas. Hvad sjelfva platsen angår, så torde det vara tvifvel underkastadt, huru vida det är lämpligt att uppföra en sådan byggnad på ett ställe, der icke mindre än 3 jernvägar korsas hvarandra. Hvar byggnaden skulle komma att ligga är icke heller fullt bestämdt, men icke anser jag det vara lämpligt att uppföra ett blindstitut der, hvarest de stackars eleverna äro i fara att på ett eller annat vis komma i olycka för de framilande tågen. Men om platsen också skulle vara passande, så yrkar jag i alla fall afslag på den Kongl. propositionen, på det att institutets direktion måtte få tillfälle att inkomma med förslag till en byggnad, som vore lika stor med den förra året föreslagna men som kunde uppföras för billigare kostnad, än då föreslogs, ty hufvudsaken är att anskaffa plats till alla elever för att ej inom kort tvingas till nya kostnader, som då kanske blifva ännu högre, det vill säga att bygga en enkel men ändamålsenlig och tillräckligt stor byggnad. För att ernå detta resultat yrkar jag, att Utskottets förslag icke för närvarande må bifallas.

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

Vidare anförde

Herr Sven Nilsson: Det förslag, som regeringen i fjor öfverlemnade till Riksdagen i afseende å byggnad för blindinstitutet, upptog en kostnad af 528,000 kronor. Nu har Kongl. Maj:t framlagdt ett nytt förslag, enligt hvilket byggnaden kan uppföras för en kostnad af 415,600 kronor, således en minskning af omkring 113,000 kronor. Dertill kommer, att i det förslag, som nu föreligger, finnes upptagen en vattenledning till en kostnad af 22,000 kronor, hvadan minskningen i anläggningskostnaden i verkligheten utgör tillhoppa 135,000 kronor. Stats-Utskottet har också haft den föreställningen, att, då Kongl. Maj:t framställt ett sådant förslag som det nu föreliggande, hvilket i afseende å kostnaderna betydligt understiger det, som förelåg vid nästlidet års riksdag, och regeringen således ställt sig förra riksdagens önskan till efter rättelse, man nu skulle vara belåten dermed. Det är visserligen sant, att kostnaderna för uppförandet af blindinstitutets byggnad i allt fall blifva särdeles stora, men man vet ju i allmänhet, att om man skall uppföra byggnader i Stockholm, blifva de ganska dyra, och särskildt torde detta vara förhållandet med en byggnad sådan som den nu föreslagna. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att eleverna vid ett sådant institut måste bo på stället, att det måste finnas undervisningssalar särskildt för sjelfva blindundervisningen och särskildt för undervisningen i de olika yrkena, eller slöjdundervisningen, att det vidare måste finnas särskilda rum för flickor och särskilda för gossar, att en ganska stor personal erfordras för att vårda

Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)

de blinda, äfven som att så väl dessa som lärarne måste bo på stället för att hafva tillsyn öfver dessa olyckliga som icke kunna vägleda sig sjelfva. Allt detta gör, att kostnaden för institutets hus icke bör jemföras med kostnaden för andra byggnader.

Det viktigaste skälet, som, enligt min tanke, talar för ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag, är dock den omständigheten, att hyreskontraktet angående den lokal, i hvilken institutet nu är inrymdt, utgår om 3 år. I denna lokal inrymmas 60 elever, men det är ådagalagd, att der icke kunna emottagas så många personer, som vid institutet söka inträde. Det är därför helt naturligt, att då styrelsen måste höra efter en annan plats än den, som nu finnes, svårigheter skola möta för att finna en lokal, som är lämplig för ett sådant institut. Den byggnad, som nu begagnas, skall nedrifvas, åtminstone lemnades den uppgiften i Stats-Utskottet; och hvar tro herrarne att styrelsen skall finna en lokal, som är lämplig för detta ändamål, dels till läge, och dels till storleken. Då härtill kommer, att en för ändamålet lämplig byggnad väl ej finnes, utan att den måste tarfva ny inredning till större delen, hvilket skulle kosta rätt betydligt, så torde man öfvergifva all tanke på att vidare hyra lokal för ändamålet. Om man således också kan anse, att kostnaden för denna byggnad är något för stor, så tror jag i alla fall, att just det ändamål, för hvilket dessa medel skola användas, är ett tillräckligt talande skäl för att böja sig för den mening, att det är af högsta behof påkalladt, att man får en byggnad för institutet uppförd på den nu föreslagna platsen. Jag tror därför, att Stats-Utskottet icke kunnat komma till ett annat resultat än det, som här framlagts. Den uppgiften, att kostnaden för byggnaden skulle belöpa sig till 4,000 kronor för hvarje elev, är icke riktig. Jag vill dervid fästa uppmärksamheten på, att det är icke allenast eleverna, som skola bo i byggnaden, utan äfven en del andra personer, hvilkas antal blir ganska betydligt just af den anledning, att de blinda måste hafva personer i sin närhet, som handleda dem. Det är icke möjligt att lemna de blinda på egen hand inom institutet.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Såsom bekant är, utgick Kongl. Maj:ts förslag i frågan förra året derpå, att institutet skulle uppföras på samma ställe, som nu är föreslaget, eller å lägenheten Tomtebodas; men institutet beräknades i fjor för 125 lärjungar, medan det i år föreslagna är afsedt för allenast 100 stycken. Denna förändring är icke att undra på, ty Riksdagen fann i fjor då föreslagna institut vara för stort; och detta är anledningen till den nu föreslagna inskränkingen; hvarjemte man fäst sig vid den omständigheten, att den för frågans utredning tillsatta komitén förordat ett lärjungeantal af högst 100. Under öfverläggningen i ämnet i Första Kammaren har emellertid Herr Ecklesiastikministern upplyst, att i Dresden finnes ett blindinstitut för 135 lärjungar och likaledes på ett annat ställe ett dylikt för enahanda lärjungeantal, och att det visat sig kunna utan olägenhet ske att på ett ställe sammanföra så många lärjungar.

Utskottets i fjor begagnade motiv för dess då afstyrkande hem-

ställa utgingo derpå, att företaget vore för dyrt, och Utskottet uttryckte sig då i följande kärfvä ordalag: "utan tvifvel kan det nu föreliggande förslaget, om det underkastas ytterligare pröfning i syfte att nedsätta kostnaderna i enlighet med hvad i andra liknande fall stundom egt rum, så förändras, att en verklig besparing blefve åstadkommen. Utskottet anser sig hafva så mycket större anledning att nu göra en sådan uppfattning gällande, som vid uppgörandet af förslag till byggnader för statens räkning afseende ofta icke tillräckligt blifvit fäst på nödvändigheten att iakttaga sparsamhet, i följd hvaraf anspråken på beskaffenheten af sådana byggnader allt mera stegrats". Häre har Utskottet onekligen rätt. Men granskar man nu det i år af Stats-Utskottet tillstyrkta förslaget, så ställer sig detta dyrare än 1884 års förslag; ty då i fjor institutet beräknades för 125 lärjungar att kosta 528,000 kronor, d. v. s. 4,224 kronor för hvarje lärjunge, är enligt nuvarande förslag institutet beräknadt för 100 lärjungar att kosta 415,600 kronor d. v. s. 4,156 kronor för hvarje elev. Skillnaden i kostnad mellan båda förslagen är således blott 68 kronor per elev eller tillhoppa för 100 elever endast det obetydliga beloppet af 6,800 kronor. Då man minskar byggnaden med $\frac{1}{5}$, måste man också afdraga $\frac{1}{5}$ af anläggningskostnaden eller 105,600 kronor, hvilket med nyss nämnda ringa besparing af 6,800 kronor utgör den af Utskottet åberopade summan 112,000.

Men här förekommer en annan vigtig omständighet, den nemligen att, enligt hvad komitén upplyst, år 1877 i Sverige funnos 191 blinda i en ålder af mellan 11 och 18 år, d. v. s. sådana blinda, som äro afsedda att intagas på institutet. Såsom herrarne veta, omfattade komiténs förslag tre skolor, deraf en mindre förberedande för 7—8 års barn, ett blindinstitut, som skulle upptaga blinda från 11 till 16 å 17 års ålder, och slutligen en handverksskola för blinda öfver den förutnämnda åldern, och då nu, såsom jag förut nämnt, år 1877 funnos i Sverige 191 blinda personer, som mer eller mindre voro i behof att intagas i ett sådant institut, så hade man, om man nu kunnat bygga ett institut för 125 elever, bättre sörjt för ett så viktigt ändamål som detta. Då det nu framlagda förslaget deremot afser platser för endast 100 blinda, så är det klart, att, om man vill ömma för dessa människor, man snart måste bygga ett institut till. Och då det är gifvet, att kostnaderna för ett institut för 100 lärjungar blifva proportionsvis större än för 125, så synes det i år framlagda förslaget vara sämre än det i fjor. Detta hindrar dock icke, att jag, ömmande för dessa blinda, som äro i behof af hjälp, yrkar bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Thermænius: Man har redan förut påpekat, att den för byggnadens uppförande utsedda platsen ligger nära trenne jernvägar. Dessutom ligger den äfven bredvid ett lokomotivstall, hvilket genom den rök, som derifrån utsprides, skall komma att göra vistelsen i det tillämnade institutet mindre angenäm. Hvad tomtens egen beskaffenhet i öfrigt beträffar, så synes den mig för ifrågavarande ändamål högst olämplig därför, att den är mycket bergig och kuperad och till

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)

följd deraf mycket svår att planera och planera på sådant sätt, som är behöfligt vid en sådan inrättning, som nu är i fråga.

En annan omständighet, som man äfven i detta fall borde taga i betraktande, är den, att, då Stockholms stad särskildt åt detta håll starkt utvidgar sig, det är sannolikt, att denna tomt inom kort tid skall få mycket högt värde såsom byggnadsplats. Och då dessutom jernvägen der redan har ett mindre lokomotivstall, så synes det icke heller osannolikt, att för jernvägens behof denna plats snart nog kan behöfva tagas i anspråk, t. ex. till bostäder åt dess personal. Vidare tror jag äfven, att man bör tänka derpå, att räntan på det anläggningskapital, som här ifrågasättes, hvilken ränta man kan beräkna till omkring 20,000 kronor, skulle kunna vara tillräcklig för att derför utan svårighet få i Stockholm hyra en för ändamålet lämplig lokal. Men om man ändtligen önskar få en nybyggnad till stånd samt att denna byggnad förläggas på landet, så har ju staten tomter, som äro belägna längre bort, t. ex. vid Järfva, som man kunde använda för detta ändamål, och der skulle dessutom eleverna hafva mera lugn och få vara mer ostörda för den stora trafiken, än om institutet förläggas vid Tomtebodan. Jag fruktar dock, att det just är denna närhet till den stora trafikleden, som gjort, att man valt Tomtebodan, emedan det för lärarepersonalen skulle blifva bekvämt att bo så nära Stockholm.

På grund af hvad jag anfört, anhåller jag få yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Winkrans: Då denna fråga förelåg till behandling vid 1884 års riksdag, fick man det angenäma intrycket, att så väl Stats-Utskottet som de medlemmar af Första och Andra Kammaren, som yttrade sig angående denna anstalt för de olyckliga blinda, talade derom med den största välvilja, äfven om de icke för tillfället ansågo sig kunna bifalla det då framlagda förslaget. Man hade då två egentliga skäl mot detsamma, det ena att inrättningen var tilltagen i för stor skala, som skulle medföra för stora kostnader, och det andra, att man då ännu kunde uppskjuta något med frågans afgörande, emedan man hade tre år på sig, innan de gamla lokalerna behöfde utbytas mot nya. Dessa skäl hafva nu förändrats. Kostnaderna hafva blifvit reducerade så mycket som möjligt, och nu hafva vi icke så lång tid kvar för att anskaffa en ny anstalt. Ty det är fullständigt ådagalagdt, att man behöfver få nya lokaler färdiga 1888, emedan de gamla, hvilka nu användas, icke blott äro odugliga för sitt ändamål utan till och med icke hälften så stora, som de borde vara för att göra det möjligt att lemna dessa barn en ändamålsenlig omvårdnad och god undervisning. Nu är man nemligen tvungen att inqvartera ett dussin af dessa barn i sofrum, der knappast mer än en fjerdedel deraf borde inrymmas. Såsom belysande i detta fall, torde jag få erinra om ett exempel, som redan förra året framhölls, att man måste för meddelande af den för de blinde ytterst viktiga gymnastik-undervisningen begagna en lokal, som måste tjena äfven till tvättstuga och badrum. Allt detta måste naturligtvis förändras. Härtill kommer, att denna lokal icke kan få behållas längre än till den 1 Oktober 1888, äfven om man

skulle vilja betala hvad som helst, ty egaren, såsom det från tillförlitligt håll uppgifvits, har förklarat, att han då måste träda i besittning af sitt hus för att få tillfälle verkställa åtskilliga förändringar och nybyggnader.

Nu har man mot förslaget anmärkt, att det äfven i år vore för dyrt och att organisationen kunde ske på annat sätt. Jag undrar, om man någonsin i världen skall kunna framlägga en organisation eller ett kostnadsförslag, mot hvilket man icke skall kunna göra den anmärkningen, att det möjligen skulle kunna gjorts bättre och billigare. Man kommer tillbaka till den gamla satsen, att det bästa är fiende till det goda. Nu är förhållandet det, att i Sverige undervisningsväsendet står så högt, att det väl kan täfla med det bästa utländska i synnerhet hvad folkskoleväsendet, dit den nu föreliggande frågan ju kan anses höra, angår. Mer än en utlänning reser till vårt land för att se, huru vi sköta vårt undervisningsväsende. Resultatet har städse utfallit på ett för oss fördelaktigt sätt, och man har fält de vackraste omdömen om den vård, vi egna denna viktiga gren af vår kultur. I ett fall stå vi dock efter utlandet, nemligen i fråga om blindundervisningen. Just i detta hänseende borde vi stå högst, ty, om några förtjena hjälpas, är det de, som äro beröfvade ljusets bruk, de, som med sin verksamhet icke kunna vända sig utåt. Fordom trodde man, att det vore omöjligt bibringa dylika olyckliga någon bildning, men redan för omkring 100 år sedan fann man, att desse vore lika väl utrustade som de seende. Detta har visat sig på många sätt. Derför är det samhällets pligt att se till, att sådana olycklige få en passande utbildning. Icke endast för deras egen skull bör man söka göra dem till verksamme och daglige människor, utan äfven därför, att de icke skola falla kommunen eller enskilde till last, ty i det ifrågavarande institutet skola de blinda erhålla icke endast teoretisk undervisning utan äfven undervisning i handslöjd, hvori man ej sällan finner dem åstadkomma märkvärdiga resultat. Sålunda synes mig alla möjliga skäl tala för, att man icke uppskjuter afgörandet af denna viktiga fråga. Vi böra i stället skaffa oss en undervisningsanstalt och en organisation för denna gren af undervisningen, som kan fullt mäta sig med våra öfriga skolor för seende och kan ställas vid sidan af de anstalter, som finnas i andra länder i detta afseende.

Såsom nyss en talare på norrlandsbänken upplyst om, har 1877 års skolkomité föreslagit tre olika anstalter för blinda. Den ena skulle vara för blinda barn mellan sju och elfva år, den andra för barn mellan elfva och aderton år och den tredje för dem, som äro öfver aderton år. Vi hafva redan en af det förstnämnda och en af det sistnämnda slaget af anstalter. 1883 års Riksdag anlog nemligen till anläggande af en blindskola vid Vexjö 11,000 kronor om året. Vidare finnes i Kristinehamn en handverksskola för öfverårige. Det tredje slaget af dessa anstalter återstår ännu och det är just den nu i fråga varande. Att detta blindinstitut icke kan blifva så billigt, som ett privathus är alldeles klart, ty det kan hvarken förliknas vid ett enskildt hus eller ens vid ett vanligt skolhus. Deri måste nemligen finnas salar för teoretisk undervisnings meddelande, salar för meddelande af skicklighet i åt-

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)

skilliga handtverk, rum för lärare, lärarinnor, vårdare och vårdarinnor samt soffrum för barnen m. m. Der måste också lärare och lärarinnor utbildas för öfriga blindanstalter i riket. Man kan omöjligt bygga en sådan anstalt lika billigt som andra hus. För min del anser jag förslaget billigt och tror, att anstalten, såsom nu är ifrågasatt, skall blifva fullt ändamålsenlig. På grund häraf hoppas jag ock, att Riksdagen beviljar det äskade anslaget för att uppföra en anstalt å lägenheten Tomtebodå. Jag tror icke på, hvad den siste ärade talaren uppgaf, att, om man valde denna plats, stora olägenheter skulle uppkomma med anledning deraf, att åtskilliga jernvägar der korsa hvarandra. Tomten innehåller nemligen minst tjugoåtta tunnland. Det torde då väl icke vara omöjligt att förlägga anstalten så, att det buller, jernvägarne förorsaka, och den rök, som desse medföra, icke skola förorsaka någon olägenhet för anstalten. Detta är också direktionens mening, hvilken, efter noggrant öfvervägande och sorgfällig granskning af alla de tomter, som för detta ändamål ifrågasatts, stannade vid ifrågavarande lägenhet såsom den bästa. Jag hoppas således, att alla de, som ömma och känna deltagande för dessa olyckliga blinda, i dag skola nedlägga sin röst i valurnan för åstadkommande af en ändamålsenlig blindanstalt, på sätt af Kongl. Maj:t föreslagits, och får jag, Herr Talman, på det varmaste härtill yrka bifall.

Herrar Lönegren, Wagenius, Blomberg, Wallberg, Wendt, Fredenberg, Helander, Söderblom, Arwidsson, Granlund, Svartling, Östling, Sandvall, Roth m. fl. instämde med Herr Winkrans.

Herr Joh. Ohlsson: Jag vill gerna instämma med den förste talaren deri, att kostnaderna ställa sig jernförelsevis högre, då det är fråga om offentliga byggnader. Men att här icke föreligger något tillämnadt slöseri, det är jag alldeles förvissad om på grund af den enighet, som rådt inom Utskottet i denna fråga.

Anledningen, hvarför jag nu begärt ordet, är den anmärkning, som gjordes derom, att jernvägen går förbi platsen för den blifvande anstalten. Med afseende härpå ber jag få erinra, att detta åtminstone för eleverna icke blir till någon olägenhet, utan tvärtom. När man vet, med hvilken ifver det normala barnet söker utbilda sina begrepp på det sätt, att det med sin synförmåga följer med sådana företeelser, som t. ex. då bantåg eller ångbåtar passera, och då enhvar ju af erfarenheten vet, att hvarje nytt begrepp kan skänka en tillfredsställelse, kan man föreställa sig, hvilken känsla af tillfredsställelse och njutning en jernvägs närhet skall skänka dessa stackars blinda, som genom hörselsinnet sålunda äro i tillfälle att uppfatta och få begrepp om, hvad som försiggår utom den trånga gränsen för skolans område. Jag kan nog förstå, att den ärade talaren menar, att jernvägens närhet kan medföra olyckor, derföre att anstaltens elever sakna synförmågan. Men utom det att all fara i det häuseendet torde vara förebygd deraf, att platsen är inhägnad, är det väl bekant, att de blinde genom sin skärpta iakttagelseförmåga alltid äro mera försigtige än de, som hafva sin syn att lita på; och de höra derföre på

längre afstånd än andra, när ett lokomotiv kommer och blifva på detta sätt i tid varnade. Ja, till och med de olyckliga, som sakna syn, och äfven blifvit nekade hörsel förmågan, kunna aktgifva på en sådan företeelse, som då ett bantåg passerar, i följd af den jorddarrning, som deraf uppkommer, och som de skarpare iakttaga än människor i normalt tillstånd.

En annan talare har anmärkt, att platsen icke är rätt lämplig, derföre att den icke lemna tillfälle till planteringar. Visserligen är platsen bergig; men detta bör ingalunda vara något hinder här vid lag. För den, som känner, huru i allmänhet vid byggnadsföretag här i Stockholm en massa utgräfd jord måste bortföras, hvarvid det ofta är svårt nog att finna aflemningsplats derför, är det lätt att begripa, att jord till plantering vid anstalten kan erhållas utan särskild kostnad. I öfrigt måste, såsom ock den siste talaren påpekat, platsen, hvad angår så väl läge som utrymme, anses fullt lämplig för ändamålet.

Under sådana förhållanden kan jag icke annat än instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: En talare på göteborgsbänken har ordat mycket om, huru väl det vore bestämdt med undervisningsväsendet i vårt land; ja, der vore så förträffligt, att Europas blickar voro fästa derpå. I ett afseende ger jag honom rätt deri, att vårt skolväsende står högt, och det är nemligen deri, att vi öfverallt uppfört stora och dyra skolor, deraf några äro rigtiga praktbyggnader. Jag läste nyligen en uppsats af en utländing rörande vårt undervisningsväsende och våra skolor, hvori bland annat framhålles den nya elementarläroverksbyggnaden på norr härstädes såsom en bland de präktigaste i Europa; ett omdöme, som han för öfrigt i synnerhet utsträcker till de i byggnaden befintliga samlingsalar och gymnastiklokaler, hvilken sistnämnda han förklarar vara den ypperligaste i sitt slag. Men huru vida sjelfva undervisningen är lika förträfflig, som de derför afsedda byggnaderna äro magnifika och monumentala, derom äro tankarne mycket delade. Villigt erkänner jag, att våra elementarlärare göra allt hvad på dem beror för att uppfylla sitt ansvarsfulla kall; men deremot råda mycket skiljaktiga meningar rörande sjelfva undervisningssystemet, hvarom ock vittna de ständigt återkommande motionerna i ämnet och de komitéer, som haft i uppdrag att åstadkomma förbättringar i vårt undervisningsväsende genom att befria detsamma från de medeltidsformer, som nu alltför mycket trycka sin stämpel derpå; och det är verkligen tid på, att det gamla systemet i så väl det ena som andra afseendet får gifva vika för nutidens friare åsigt på detta område, enkannerligen i fråga om den tid och det inflytande samt företräde, som i undervisningen för närvarande är inrymdt åt de klassiska språken.

Men det var icke härom vi skulle tala, utan om upprättandet af en undervisningsanstalt för de blinde. I det fallet tager jag hellre förra årets förslag än det, som nu föreligger, ty det blir väl för närvarande dyrare, men i längden billigare. Besluta vi oss nemligen nu för en anstalt, som kan lemna plats för 125 elever, så kunna vi åtminstone hoppas, att icke om ett eller annat år få motse en begäran

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

om ett ytterligare anslag för tillbyggnad af denna byggnad eller kanske rent af för ännu en till sådan inrättning för samma ändamål. Hvad kostnaden beträffar, är jag villig att bevilja sådana, som äro absolut nödvändiga; ja, jag är till och med icke emot, att man tar så rikligt till i detta afseende, så att man ej behöfver kanske inom kort komma i förlägenhet för utrymme. Men jag är icke för något öfverflöd i afseende på byggnadens utstyrelse; ty deraf hafva de blinde ingen nytta, hvilka icke kunna se den.

Det är verkligen en egen företeelse, att så snart det är fråga om, att staten skall bygga, lägges det alltid an på grannlåt och prål, och det tyckes alltid svårt att hålla sig till det enkla och smakfulla samt att iakttaga den sparsamhet, som oftast ganska väl kan ega rum, utan att sjelfva ändamålet derför åsidosättes.

Jag ber att dessutom få fästa uppmärksamhet på Stats-Utskottets förslag här i den efterföljande 65 punkten i utlåtandet, angående begäran hos Kongl. Maj:t om utredning och förslag till åtgärder för att bereda vård och undervisning åt sådana blinda, som tillika äro döfstumma. Hvarför nu icke vänta till ett annat år för att se, huru vida dessa olyckliga möjligen kunna inrymmas på samma ställe som de blinde, i hvilket fall det naturligtvis behöfdes en byggnad med större utrymme, än som nu ifrågasättes. En talare har framhållit, att då det nu blott återstår tre år af den tid, under hvilken de lägenheter förhyrts, deruti institutet för blinda för det närvarande är inrymdt, det vore alldeles nödvändigt att nu vidtaga åtgärder för uppförande af i fråga varande nya byggnader. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att räntan å det för nämnda ändamål begärda anslaget utgör minst 20,000 kronor om året och att man för denna summa otvifvelaktigt mycket lätt kan få hyra lägenheter i Stockholm, som kunna vara lämpliga för institutets inrymmande, allra helst som under den närmaste framtiden troligen många lägenheter komma att stå lediga i hufvudstaden. Det är således icke alls nödvändigt att i år fatta beslut i denna fråga. Då jag vill uppskjuta frågan till ett annat år, har jag dervid icke ledts af någon ovilja mot inrättande af undervisningsanstalter för de blinda, utan jag anser, att saken kan tillgodoses på ett bättre, ändamålsenligare och dock billigare sätt, än Utskottet föreslagit — det må Utskottet ursäktas mig att jag säger. Ty det kan icke vara riktigt att söka nedbringa kostnaderna för byggnadsföretaget derigenom att man inskränker utrymmet, så att det redan innan byggnaden är påbörjad kan bestämdt sägas och bevisas, att den är för liten för det ändamål, för hvilket byggnaden afses. Jag yrkar afslag å Utskottets framställning och hoppas, att frågan återkommer nästa år och då med förslag till en byggnad tillräckligt stor för ändamålet, men som genom enkel men värdig stil utan onödiga och dyra prydnader såsom torn m. m. förenar ändamålsenlighet och dock nödig sparsamhet.

I detta yttrande instämde Herrar *Sven Andersson, Oléhn, Månsson* och *Nils Jönsson*.

Herr Abr. Rundbäck: Då jag i fjor temligen vidlyftigt uttalade min åsigt i ämnet, tänkte jag, att jag i år icke skulle behöfva yttra mig, helst någon reservation inom Utskottet icke afgifvits mot dess förslag. Då nu emellertid saken kommit på tal, skall jag be få säga några ord. Jag är öfvertygad om, att, derest herrarne gjorde ett besök på blindinstitutet, herrarne skulle finna, huru otillräckliga och olämpliga lokalerna äro. Men dessutom få dessa lokaler icke behållas längre än till år 1888, och jag tror, att det skall blifva ganska svårt att här i Stockholm kunna erhålla lägenheter, som äro lämpliga för en sådan anstalt, der icke allenast 100 elever skola inrymmas, utan äfven deras lärare, vårdare och hela kökspersonalen, samt dessutom utrymme skall finnas för lekplatser och dylikt. Om vi nu icke vidtaga åtgärder för att institutet må få tak öfver hufvudet, så skulle vi försumma våra pligter mot de blinde och blindundervisningen, ty det går icke an, att vi ännu en gång uppskjuta detta ärende. Om herrarne vidare ville taga närmare kännedom om undervisningen i skolor för blinda, så är jag förvissad om, att herrarne skulle få det intrycket deraf, att den är mycket gagnelig. Under sistlidna sommar inrättades en dylik skola i Vexjö, och jag har många gånger besökt denna anstalt för att se, i hvad mån undervisningen ginge framåt. Och jag försäkrar, att det varit med synnerlig glädje jag sett, huru mottaglige de blinda visat sig för undervisningen, i synnerhet hvad anginge handarbeten. Då Kronobergs läns landsting var samladt i höstas och framställning hos landstinget gjordes om att understödja skolan med ett större anslag, så besöktes denna skola af flere landstingsmän, och uttalade dessa sin förundran öfver, att undervisningen efter den korta tiden af 5 å 6 veckor, under hvilken skolan varit i verksamhet, hunnit så långt som förhållandet var. Också beviljades det begärda anslaget af landstinget, utan att en enda röst deremot höjdes. Jag är derföre fullt öfvertygad om, att Kammaren endast gör hvad som är rätt och nyttigt, om Kammaren godkänner Utskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Gunnar Eriksson: För min del kan jag icke finna skäl att uppskjuta frågan till ett annat år, utan jag tror, att Kammaren gör rättast i att nu bifalla Utskottets förslag. Man har sagt, att kostnaden skulle uppgå till 4,000 kronor för hvarje elev. Det är visserligen sant, om eleverna vore för all framtid endast 100. Men förhållandet är det, att ett ständigt ombyte af elever kommer att ske, så att, sedan en del elever utgått från institutet, andra i stället der intagas. En dylik beräkning är efter min uppfattning endast framkommen för att förvilla omdömet.

Man har vidare anfört, att jernvägens närhet, röken från lokomotiven och ifrågavarande lägenhets kuperade mark skulle åstadkomma åtskilliga olägenheter. Men om sådana olägenheter verkligen vore att befara, är jag förvissad om, att direktionen för institutet icke föreslagit platsens upplåtande till byggnadsföretaget.

Herr Lyttkens har erinrat, att, då Utskottet under en annau punkt i detta betänkande föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t angående åtgärders vidtagande för beredande af vård och undervis-

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.*
(Forts.)

ning för sådana blinda, som tillika äro döfstumma, man icke borde fatta beslut nu i frågan, emedan man icke visste, hvad resultatet kunde blifva af denna skrivelse. Jag ber dock få fästa uppmärksamheten derå, att undervisningsmetoderna för blinda äro skiljaktiga från de metoder, som användas vid undervisning af blinda, som tillika äro döfstumma, så att en särskild undervisning måste finnas för dem, äfven om de kunna inrymmas i ett och samma institut. Jag är således af den uppfattning, att ifrågavarande anslag icke bör förvägras, utan får jag på det varmaste yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herrar *Arnoldson, Johansson* från Stockholm, *Wilh. Carlson, H Johnson, And. Bengtsson, C. M. Huss* och *Eriksson* i Fanbyn instämde i detta yttrande.

Herr Nils Petersson: Då jag icke reserverat mig mot detta förslag, så vill jag tillkännagifva, att det icke är därför, att jag ansett detta förslag så mycket bättre, än det vi hade i fjor, utan därför att det upplysts, att vi omöjligen skulle kunna dröja längre att bygga, emedan den lokal, hvari institutet nu finnes, icke får behållas längre än under ytterligare tre år. Denna ömmande omständighet gjorde, att jag icke reserverade mig mot Utskottets hemställan. För öfrigt har jag emot förslaget samma anmärkning att göra som emot alla andra förslag till byggnadsföretag här i staden, den nemligen, att den föreslagna byggnaden har, jemte ett vackert ändamål, också, såsom talaren på göteborgsbänken framhöll, det ändamålet, att den skall kunna visas för utländingar, som ankomma till hufvudstaden. Jag får verkligen bekänna, att jag var mycket i strid med mig sjelf, huru vida jag skulle reservera mig eller ej, och det var också endast den nyss nämnda ömmande omständigheten i denna sak, som gjorde, att jag icke brydde mig om det. Det är verkligen ett oskick, att, så snart det skall byggas i hufvudstaden, så skall det ske i storartad stil, det skall göras så ståtligt, för att man skall kunna visa byggnaden för utländingarne.

Hvad beträffar sjelfva inrättningen, kunde man göra de blinda någon glädje med den vackra utsigten genom de många fönstren, skulle jag ej säga något deremot; men hvad är att göra, när byggandet står för dörren? I öfrigt äro i byggnaden alla nutida bekvämligheter både för lärare och lärjungar anordnade, äfven som vestibuler, gallerier och gymnastiksalar. Huset är emellertid bra, men jag har emot det, att det skulle kunna hafva byggts för 125 lärjungar lika bra som för 100.

Jag har endast velat säga detta. Något yrkande vill jag icke för närvarande göra.

Herr Statsrådet *Hammar skjöld*: Då Kongl. Maj:t för sistlidne Riksdag föreslog byggandet af ett blindinstitut vid Tomtebodan för 125 elever, hade detta skett på min tillstyrkan, emedan jag trodde, att det skulle lända till besparing att taga till institutet så stort. Riksdagen var då af en annan tanke, i det den ansåg olämpligt att bygga institutet för ett större antal än 100, och Riksdagen kunde utan tvif-

vel till förmån för sin uppfattning åberopa blindkomiténs utlåtande. Kongl. Maj:t har nu också i sin proposition följt de anvisningar, som förliden Riksdag hördes i Kamrarne uttalas. Det skulle då förvåna mig, om just den omständigheten, att man rättat sig efter de inom riksdagen uttalade önskningsar, skulle göras till ett skäl emot förslaget bifallande.

Hvad kostnadsförslaget beträffar, så kan jag, såsom icke varande byggnadskunnig, sjelf icke afgifva något omdöme derom; men då förslaget är granskadt af dem, som äro byggnadskunnige, och någon väsentlig anmärkning dervid icke gjorts, så torde kostnadsförslaget få anses vara i hufvudsak riktigt. Visserligen har Öfverintendentsembetet sagt, att beräkningarna äro i vissa punkter litet för höga, i andra deremot litet för låga, men embetet har ansett, att det hela är hufvudsakligen riktigt.

Att totalkostnaden är hög, vill jag icke förneka, men det beror derpå, att för ett så stort antal barn behöfvas, utom lokaler för de blinde sjelfva, äfven sådana för vårdarepersonalen. Kostnaden är likväl lägre än den förra året föreslagna, och detta icke blott absolut, utan äfven relativt. Ty om Kammaren gifvit akt på, hvad talaren på skånebänken yttrade, att 22,000 kronor afse en vattenledning, hvilken icke alls var inberäknad i det förslag, som i fjor framställdes, skall Kammaren finna, att den kostnad för det nu framlagda förslaget, som kan jemföras med kostnaden för fjorårets förslag, i sjelfva verket går till endast 393,000 kronor. Om man jemför 393,000 kronor för 100 elever med 528,000 kronor för 125, så synes, att kostnaden för hvarje elev blifver mindre enligt nuvarande än enligt 1884 års förslag. Hvad läget för institutet angår, har det varit många undersökningar, innan Tomteboda dertill föreslogs, och först, sedan man tagit reda på, hvilka af statens i Stockholmstrakten belägna egendomar vore för ändamålet tillgängliga, så att man skulle slippa nedlägga penningar på att inköpa en dyrbar tomt, och man jemfört platserna sinsemellan, stannade såväl Öfverintendentsembetet som direktionen med sitt val vid Tomteboda såsom den lämpligaste af alla. Man har såsom ett fel anmärkt emot den föreslagna platsen vid Tomteboda, att den ligger nära jernvägsstation. Det är sant, att den det gör, men denna omständighet har man ansett vara en fördel, emedan man sålunda har lättare att få dit ut de förnödenheter, som erfordras, och slipper skaffa bostäder åt de handverkare, som vissa dagar skola undervisa vid anstalten. Hade man deremot lagt institutet på ett ställe med mindre goda kommunikationer, skulle derigenom ytterligare kostnader tillkommit.

Jag har icke hört någon enda talare här, som icke erkänt det behjertansvärda behovet af en ny lokal för undervisningsanstalten för blinda, och det har, så långt jag minnes tillbaka, icke heller någonsin inträffat, att denna Kammare icke ömmat för lidande medmenniskor. Hade Kammarens ledamöter sett, huru det står till vid den nuvarande anstalten, skulle helt säkert de nu framställda betänkligheterna emot hvad Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit, bragts till tystnad. De hafva framkommit, emedan vederbörande icke hafva den lifliga känsla af det nu varande tillståndet som den, hvilken med egna ögon sett det.

*Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)*

Angående
anslag till
byggnad för
blind-
institutet.
(Forts.)

Hade en hvar samma personligt individuella känsla som jag, att man nemligen ikläder sig ett stort ansvar genom att sätta sig emot anskaffandet af nya lokaler för de blinda till den tid, då de nu förhryda lokalerna skola utrymmas, är jag säker på, att ingen enda röst skulle höja sig för att säga annat än ja till den Kongl. propositionen. Jag ber Kammarens medlemmar betänka, huru stort ansvar de taga på sig, om de nu förorsaka, att blindinstitutet kommer att stå utan tak öfver hufvudet.

Herr P. A. Siljeström: Jag anhåller att få framhålla ännu en annan sida af denna fråga. Ingen kan annat än hysa deltagande för de olyckliga blinda, men detta deltagande har ock sin lön med sig. Dessa af naturen vanlottade äro att betrakta såsom barmhertighetens monitorer; de lära oss se med barmhertighetens ögon; och denna lärdom — den högsta af alla — kan icke nog högt skattas. Det ligger i sakens natur, att instituten för blinda och döfstumma måste, af flera skäl, blifva jembörligare än andra undervisningsanstalter, och jag behöfver ej påpeka, hvilka omständigheter som dertill bidraga. Men man må ej rygga tillbaka för kostnaden af dessa barmhertighetens högskolor. Skulle de än byggas något prydligare, än som må anses strängt nödvändigt, och om än de blinde sjelfva icke kunna deraf hafva någon glädje, så är det dock för alla andra en ökad påminnelse om barmhertighetens pligter. Ja, må man gerna för mig till och med sätta torn på taket, på det att, om allt sådant ej kan förnimmas af de blinda, anstalten dock må desto bättre ses af de seende. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde Herrar *Jak. Erikson, Hammarlund, Grafström, Nyström, J. H. G. Fredholm, Trulsson, Jöns Rundbäck, Gibson, A. P. Lind, Hammarberg, Bengtsson* i Gullåkra, *Malmin, E. G. Fredholm, Palmær, Ekman* och *Farup*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr Talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, biföll Kammarerna hvad Utskottet uti ifrågavarande punkt hemställt.

Punkten 64.

Bifölls.

Punkten 65.

Angående
anslag till
inrättandet i
Skara af en
provisorisk
läroanstalt
för blinda,
som tillika
äro döf-
stumma.

I en inom Andra Kammarerna väckt motion (N:o 125) hade Herr *C. J. Blomberg* föreslagit, att Riksdagen behagade för 1886 på extra ordinarie stat under vederbörlig hufvudtitel uppföra ett belopp af 4,800 kronor eller, alternativt, 3,200 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts förfogande för inrättande af en provisorisk läroanstalt i Skara för blinda döfstumma.

Med anledning häraf hemstälde Utskottet under förevarande punkt, att Herr *C. J. Blombergs* förevarande motion icke måtte till

annan Riksdagens åtgärd föranleda, än att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhölle, att Kongl. Maj:t tacktes efter ärendets utredning taga under öfvervägande om och på hvad sätt staten för framtiden lämpligen borde vidtaga åtgärder till beredande af vård och undervisning för sådana blinda, som tillika äro döfstumma.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst anförde

Herr Blomberg: Jag är Stats-Utskottet i dubbelt afseende tacksam för den behandling, det egnat min motion. Stats-Utskottet har nemligen ej blott förklarar sig finna min framställning synnerligen behjertansvärd, utan äfven i sin hemställan till Riksdagen på visst sätt gått längre än jag vågat gå, i det Utskottet föreslagit en underdånig skrifvelse rörande ett *ordnande för framtiden* af de tresinnades undervisning, under det jag endast begärt ett anslag för anställande af ett experiment. Men den tacksamhet, hvilken jag sålunda är Utskottet skyldig, hindrar mig ej från att hysa ganska olika mening med Utskottet i fråga om lämpligaste sättet att komma till målet. "Rätta vägen", säger Utskottet, "att få frågan understäld Kongl. Maj:ts pröfning torde utan tvifvel vara den, att i mån som behof yppas af undervisning och vård åt sådana vanlottade, om hvilka här är fråga, ansökningar från vederbörande ingifvas till Kongl. Maj:t, som då erhåller tillfälle att pröfva förhållandena samt af tillgängliga medel anvisa det understöd, som kan finnas behöfligt och lämpligt". Jag vet ej rätt hvad Utskottet här menar med "vederbörande". Om man dermed har att förstå de olyckliga tresinnades föräldrar och målsmän, så torde man från dem knappast hafva att förvänta några underdåniga ansökningar, då ingen anstalt för sådana barns undervisning finnes och då dertill kommer, att sagda föräldrar och målsmän i de flesta fall torde anse en undervisning af tresinnade rent af omöjlig -- jag behöfver blott erinra om, att ännu 1883 års Stats-Utskott hyste denna mening. Menas åter med "vederbörande" någon person, som på enskild väg kan vara villig att mottaga tresinnade barn till undervisning, så torde man ej heller från sådant håll hafva att vänta någon underdånig ansökning, om denna endast skall göras "i den mån, som behof af undervisning yppas", d. v. s. särskildt för hvarje ny elev, som det gäller att mottaga. Med så svaga garantier blir det för den enskilde omöjligt att börja en undervisningsverksamhet på detta område. Efter min mening torde således den af Stats-Utskottet anvisade "rätta vägen" alls icke leda till målet. Fastmer borde väl först anordningar vidtagas för öppnande af en provisorisk undervisningsanstalt och derefter de tresinnade uppsparas i sina hemorter samt inmanas till den ifrågavarande anstalten.

"Sedan derefter", heter det vidare i Utskottets betänkande, "den ytterligare utredning, som Kongl. Maj:t kan finna af behofvet påkallad, egt rum angående sättet att bereda dessa samhällets olycksbarn undervisning och vård, hvilket lämpligen torde kunna ske genom anslutande till någon redan befintlig läroanstalt, lärer Kongl. Maj:t icke underlåta att hos Riksdagen göra den framställning, hvartill för-

Angående anslag till inrättandet i Skara af en provisorisk läroanstalt för blinda, som tillika äro döfstumma.
(Forts.)

*Angående
anslag till
inrättandet i
Skara af en
provisorisk
läroanstalt
för blinda,
som tillika
äro döf-
stumma.
(Forts.)*

hållandena kunna föränleda“. För min del kan jag ej underlåta att hysa ett visst tvifvel i afseende på utsigten att inom en ej allt för aflägsen framtid få från regeringen mottaga en framställning i detta afseende, ett tvifvel, som har sin grund i regeringens långa dröjsmål att för Riksdagen framlägga förslag i en med denna beslågadt men ojemförligt viktigare fråga, nemligen frågan om döfstummeundervisningens ordnande. Jag anhåller att, om det också ligger något på sidan om det nu förevarande ämnet, få erinra Kammaren om den punkt, hvarpå denna fråga befinner sig. År 1876 anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t måtte uppgöra förslag till fullständigt ordnande af döfstummeundervisningen i riket, och med anledning af denna Riksdagens uttalade önskan tillsatte Kongl. Maj:t redan samma år en komité för uppgörande af förslag i ämnet. År 1878 afgaf denna komité sitt betänkande och — sedan den tiden har, så vidt jag vet, frågan fått ligga alldeles nere i fem års tid. Visserligen har regeringens overksamhet sin förklaring i den protest mot flera af de viktigaste punkterna af komitéförslaget, som afgafs af större delen af landets döfstummelärare, samt i de rätt häftiga strider, som sedan egt rum mellan desse i fråga om grunderna för en blifvande organisation. Emellertid synas åsigtorna nu i ej ringa mån hafva klarnat och delvis äfven sammanjemkats, så att jag är öfvertygad, att om regeringen nu tillsatte en ny komité — den gamla komiténs betänkande torde nu mera få anses antiquerad — dess arbete ej torde blifva lika litet fruktbarande som den förras. Jag vågar därför uttala den önskan, att regeringen med allra första måtte upptaga frågan om döfstummeundervisningens ordnande till förnyad handläggning.

Då detta sker, och jag hoppas att det måtte ske rätt snart, torde frågan om ordnande af de tresinnades undervisning komma att följa med såsom ett naturligt bihang. Men önskligt vore, att man då hade åtminstone något års erfarenhet att bygga på, och det är just tillfälle till vinnande af en sådan erfarenhet, som min motion afser att bereda.

Ehuru jag, såsom jag redan sagt, ej kan gilla den “rätta väg“ för inledande af ett experiment i afseende å de tresinnades undervisning, som af Stats-Utskottet anvisas, anser jag mig dock böra låta mig nöja med det slut, hvartill Utskottet kommit. Och detta gör jag ej så mycket af misströstan att mot Utskottets enhälliga afstyrkande kunna genomdrifva min motion, som ej vida mera med anledning af den hänvisning Utskottet lemnar Kongl. Maj:t att för provisoriskt beredande af undervisning åt tresinnade använda “tillgängliga medel“. I hopp alltså att Kongl. Maj:t af tillgängliga medel anvisar understöd till det ifrågavarande experimentets verkställande, antingen i Skara af den af mig namngifna personen eller å annan ort af annan person, som dertill kan befinnas lämplig och villig, samt att Kongl. Maj:t ej dervid finner sig alltför bunden af Utskottets “rätta väg“, tillåter jag mig, Herr Talman, att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 66—72.

Biföllos.

Punkten 73.

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.*

Med anledning af derom af enskilde motionärer framställda förslag stälde 1884 års Riksdag till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag för år 1885 af 15,000 kronor, för att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordnade föreläsningskurser för arbetsklassen; dock under följande vilkor:

att det understödsbelopp, som utgäfves till hvarje anstalt eller förening, icke finge öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt;

att kommuner eller enskilde tillsköte minst lika mycket som staten;

att anstaltens angelägenheter vårdades af en styrelse, som antoge föreståndare och lärare;

att föreläsningarna ordnades regelbundet, visst antal timmar i veckan, under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser;

att anstalten förfogade öfver kunniga och dugliga, för denna undervisning lämpliga lärarekrafter samt tillräcklig och passande undervisningsmateriel;

att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarna eller undervisningen blefve förbjudna; samt

att anstalten eller föreningen skulle vara skyldig att underkasta sig de vilkor och kontroller, som i öfrigt af Kongl. Maj:t pröfvades nödiga eller lämpliga, hvilket Riksdagens beslut af Kongl. Maj:t godkändes.

Då medel för beredande af statsbidrag åt anstalter eller föreningar af förevarande beskaffenhet ansetts böra uppföras äfven i riksstaten för nästkommande år, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för år 1886 bevilja ett extra anslag af 15,000 kronor, att under enahanda vilkor, som Riksdagen uppställt i afseende på dispositionen af ofvannämnda för år 1885 anslagna medel, användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordnade föreläsningskurser för arbetsklassen.

I en inom Andra Kammararen väckt motion (N:o 134) hade af Herr *A. Key*, med hvilken åtskilliga af Kammararens ledamöter instämt, i detta ämne vidare föreslagits:

dels att Riksdagen måtte för år 1886 å 8:de hufvudtiteln anvisa ett extra anslag af 20,000 kronor till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen;

dels att det understödsbelopp, som utgifves till hvarje anstalt eller förening, ej får öfverstiga 3,000 kronor, för år räknadt, dock att filialer för arbetareinstitut, som äro förlagda till andra lokaler än hufvudanstalten, må ega samma rätt till understöd som sjelfständiga föreläsningsanstalter;

Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)

under det att öfriga villkor för åtnjutande af understöd från detta anslag blifva oförändrade desamma, som de af nästförlidna Riksdag bestämdes.

På grund af hvad sålunda i ämnet förekommit hemstälde Utskottet, att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts framställning och bifall till motionen i hvad denna afsåg anslagsbeloppet, måtte på extra stat för år 1886 anvisa ett anslag till Kongl. Maj:ts förfogande af 20,000 kronor, att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordnade föreläsningar för arbetsklassen, dock under villkor: att det understödsbelopp, som utgäfves till hvarje anstalt eller förening, i allmänhet icke finge öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt; dock med rättighet för Kongl. Maj:t att, der särskilda förhållanden dertill föranleda, öka beloppet till högst 5,000 kronor; samt i öfrigt med iakttagande af enahanda bestämmelser, som för det för innevarande år anvisade anslaget funnes stadgade.

Reservationer hade, enligt anteckning å utlåtandet, anmälts dels af Herr *J. F. Carlsson* och dels af Herrar vice Talmannen *L. O. Larsson*, *S. Andreasson*, *G. Eriksson* i Mörviken och *J. Jonson*, hvilka senare yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan uppläsning skett af Utskottets förslag, anförde:

Herr *Andreasson*: Då denna fråga första gången för två år sedan väcktes inom denna Kammare, uttalades allmänt den önskan, att det anslag, som beviljades, skulle komma till godo äfven kommunerna i landsorten, och de mindre städerna, och icke ensamt de större städerna, på sätt motionären då hade föreslagit. Vid 1883 års riksdag föll frågan till följd af olika meningar, sedan 10 å 11 särskilda förslag blifvit framställda angående användande af anslaget. Under förlidet år beviljades, såsom jag tror, på goda skäl, ett anslag under sådana villkor, att icke blott de större städerna skulle få nytta deraf, utan äfven de mindre städerna och kommunerna på landsbygden, synnerligast å sådana orter, der arbetsfolk är samladt i större myckenhet, såsom t. ex. vid fabriker och dylikt. Om nu, såsom Utskottet föreslagit, Kongl. Maj:t skulle ega rättighet att under särskilda förhållanden öka understödsbeloppet för en anstalt till 5,000 kronor för anordnande af föreläsningar, så fruktar jag, att anslaget skulle komma endast några få ställen till godo. I de större städerna är det dessutom mycket lättare än på landsbygden att föranstalta föreläsningar. Så t. ex. är det icke svårt att i Stockholm anordna föreläsningar; ty der finnas så många personer, som af särskilda skäl vilja hålla föreläsningar, att man icke behöfver befara, att brist i det hänseendet här skall uppstå. Det kan således icke vara rätt att anvisa så stort anslag som 5,000 kronor, för anordnande af föreläsningar på ett enda ställe, utan synes mig Kongl. Maj:ts förslag vara att föredraga. Då derjemte verkningarna af detta anslag ännu icke hunnit blifva pröfvade, torde det äfven af detta skäl vara välbetänkt, att för närvarande

icke bevilja någon förhöjning, utan hålla sig till Kongl. Maj:ts förslag, till hvilket jag tager mig friheten yrka bifall.

Herr Gumælius: Jag skall endast säga några ord. Den föregående talaren erinrade derom, att man hade uttalat den önskan, att dessa föreläsningar blefve utsträckta äfven till de mindre städerna och de orter i landsbygden, der det kunde vara lämpligt, och från denna början kom han till det slut, att man icke borde bevilja det föreslagna högre anslaget. Men motionären har ju ådagalagt, att det nuvarande anslaget är otillräckligt redan för den utsträckning, som denna föreläsningrörelse redan tagit, och huru mycket mera skulle detta icke blifva fallet i den mån den föregående talarens önskan förverkligades, att sådana föreläsningar komme att anordnas på flera ställen i landet. Han synes mig snarare hafva gifvit ett godt skäl för anslagets ökande, då det redan nu visat sig att behovet deraf förefinnes. — Han ansåg vidare det vara olämpligt, att åt någon särskild ort lemna ett så stort belopp som 5,000 kronor till föreläsningars hållande och fäste sig dervid särskildt vid att i Stockholm behovet af understöd för sådana föreläsningar borde vara mindre än annorstädes. Vi veta dock, att den, som har brutit vägen i denna sak här i Sverige, är arbetareinstitutet härstädes, hvars hedrande verksamhet nog är den egentliga anledningen till att detta anslag har beviljats. Men huru gick det med arbetareinstitutet, när anslaget beviljades? Jo, genom den tolkning, Kongl. Maj:t ansett sig böra gifva åt ett riksdagsbeslut, kom arbetareinstitutet, som skapat anslaget, att få ett mindre statsanslag än det förut hade och väl behöfde. Ty förut uppbar institutet från staten 5,000 kronor, men genom denna stränga tolkning af ordalagen i ett riksdagsbeslut nedsattes bidraget till 3,000 kronor. Vid framtida fördelning kan det här ifrågasatta maximum af 5,000 kronor knappast ifrågakomma för någon annan förening än Stockholms arbetareinstitut med dess filialer, och i det afseendet innebär motionen således intet annat än en godtgörelse af en orättvisa eller ett förbiseende, som ofrivilligt vållats af en föregående riksdag. Då det sålunda både visat sig, att tillökningen är i och för sig väl behöflig, och rättvisan fordrar en sådan ändring i förra riksdagens beslut, att Stockholms arbetareinstitut må kunna erhålla lika mycket som det förut uppbar, får jag på dessa förenade skäl, som jag hemtat från den föregående talarens anförande, yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr And. Persson: Jag är i det närmaste förekommen af den siste ärade talaren, och kan helt och hållet instämma med honom. Det skäl, som bestämt mig för att biträda det förslag, som här föreligger, är den omständigheten, som den siste talaren antydde, att Stockholms arbetareinstitut, hvarifrån dessa idéer utgått, under tre föregående åren åtnjutit ett statsbidrag af 5,000 kronor. Visserligen var icke ett sådant anslag af Riksdagen beviljadt, men Kongl. Maj:t hade lemnat det af befintliga tillgångar. I följd af de bestämmelser, sista Riksdagen fäst vid sitt bifall af detta anslag, har emellertid Kongl. Maj:t ansett detta institut icke kunna komma i åtnjutande af mer än 3,000 kro-

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

nor årligen för detta anslag. Nu måste vi väl medgifva, att detta institut, som utsträckt sin verksamhet till tre ställen i staden, å hvarje af dessa ställen fullkomligt motsvarar föreningar för dylika föreläsningskurser inom medelstora städer. Det är för att bereda Kongl. Maj:t tillfälle, att, om han så finner nödigt, lemna lika högt statsbidrag åt Stockholms arbetareinstitut, som det förut haft, som jag varit med om att höja anslaget. Ehuru man visserligen dermed icke bestämdt uttalat, att detta arbetareinstitut skall få 5,000 kronor om året, utan endast medgifvit Kongl. Maj:t rätt att "der särskilda förhållanden sådant föranleda" höja beloppet intill 5,000 kronor, så är jag dock öfvertygad, att denna bestämmelse icke skall åtminstone för närvarande hafva någon annan effektiv verkan, än hvad angår anslaget till Stockholms arbetareinstitut. Jag anhåller alltså om bifall till Utskottets förslag.

Herr Andreasson: Man ser nog att den ärade motionären sökt på allt möjligt sätt draga så mycket som möjligt till Stockholm, och se vi på Utskottets betänkande, finna vi, att det hittills beviljade anslaget tillgodokommit i främsta rummet Stockholm, Göteborg och Malmö, dock så att Stockholm tagit brorslotten. Arbetareinstitutet har visserligen endast fått 3,000 kronor, men dertill har arbetarföreningens föreläsningsstyrelse fått 1,500 kronor af detta statsanslag. Om nu dessa två föreningar skulle få 5,000 kronor hvar, blefve det icke mycket kvar till det öfriga landet. Jag tror också, att vi icke på ett enda år fått stor erfarenhet om dessa föreläsningars verkliga gagn, hvidan det är alldeles för tidigt att redan nu öka anslaget; och skulle vi öka det så, att Stockholm skulle få hvad det önskade och landsorten likaså, då finge man öka i oändlighet. Dessförinnan böra vi väl dock skaffa oss någon större erfarenhet om dessa föreläsningar än den, som hittills kunnat vinnas. Det är naturligtvis så som den siste talaren yttrade, att 15,000 kronor skulle förslå mindre än 20,000, men det är också lika säkert, att man bör icke bevilja anslaget endast till gagn för några få större städer utan också till smärre sådana och till de delar af landsorten, der t. ex. större fabriker äro förlagda. Så har man från Venersborg sökt få del i detta anslag men icke kunnat få. Och om t. ex. en egare eller disponent vid en större fabrik, der kanske 7,000 till 8,000 arbetare bo, skulle söka få del af anslaget och sjelf lemnade erforderligt bidrag, skulle dock hinder därför möta. Men dessa stora städer skola hafva allt och för dem är det otillräckligt hvad man hittills anslagit. Hufvudsakligen af detta skäl och jemväl af det af mig förut angifna, att man hittills på blott ett år ej kunnat hafva någon erfarenhet, om dessa föreläsningar alltid äro till verkligt gagn, hoppas jag, att Kammaren tills vidare åtnöjer sig med att bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr O. B. Olsson: Då föregående riksdag beviljade anslag för nu ifrågavarande ändamål, var det naturligtvis i den afsigt, att arbetarne skulle få en större upplysning och bildning än de förut haft. Under sådana förhållanden tycker jag, att Kammaren borde bifalla Utskottets förslag, ehuru föregående riksdag beslöt, att icke något

institut skulle få större belopp än 3,000 kronor, i synnerhet då regeringen tillämpat detta beslut så, att det äfven skulle gälla för Stockholm, der det finnes icke blott ett arbetareinstitut, utan äfven tvänne filialer dertill, och der således föreläsningar hållas på tre särskilda ställen. Det är dock en väsentlig skillnad i detta hänseende mellan en kommun med 200,000 invånare och andra med 10 à 12,000. Nog behöfva de större kommunerna erhålla större anslag än de mindre, och det är därför jag för min del vill yrka bifall till Utskottets förslag, hvarigenom det skulle blifva möjligt för Stockholms arbetareinstitut att erhålla ett lika belopp, eller 5,000 kronor, som det under tvänne föregående år åtnjutit.

Angående anslag till understöd för anordnande af föreläsningsskurser för arbetsklassen.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Den ärade talaren på vestgötabanken betonade synnerligen skarpt, att man icke hade någon erfarenhet för mer än ett enda år af dessa arbetareinstituts verksamhet. Jag tror, att han här vid lag litet misstog sig; ty om det också är blott ett år sedan Riksdagen för detta ändamål beviljade anslag på 8:de hufvudtitelns stat, så har ändå dessa instituts verksamhet pågått i flera år, hvilket ju är allmänt bekant.

Han ansåg vidare, att man i viss mån kunde riskera, att dessa föreläsningar icke skulle blifva af så gagnande verkan. För min del tror jag, att de år, under hvilka arbetareinstitutens verksamhet pågått och dessa föreläsningar hållits, borde hafva betagit oss all anledning att hysa sådana farhågor. Så vidt mig är bekant, har icke någon grundad anledning till sådan farhåga hittills förekommit.

Talaren ville derjemte lägga vikt på, att dessa penningar icke skulle så användas, att blott de större städerna deraf skulle hafva gagn, och han nämnde särskildt en liten fabriksort i närheten af den stad jag representerar, såsom ett exempel på de smärre sambällen, hvilka skulle kunna komma i åtnjutande af förevarande anslag. Jag tror för min del, att erfarenheten i de större städerna redan gifvit vid handen — hvad som också åtskilliga uttalade, då denna fråga första gången förevar — att det sannerligen icke är så lätt att få till stånd här föreskrifna föreläsningsskurser, och jag tror, att äfven med den bästa vilja i verlden det skulle vara absolut omöjligt att på det nämnda stället åstadkomma sådana.

Då icke något inkast gjorts mot de uppgifter, som visa behöfligheten af förökadt anslag för nu ifrågavarande ändamål, hoppas jag, att Kammaren, som måste hafva det största intresse af att tillgodose de arbetande klassernas behof af och längtan efter bättre upplysning, skall bifalla Stats-Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herr *Andersson* från Malmö och *Jak. Erikson*.

Herr Hedin yttrade: Det har för en stund sedan yttrats af en ärad ledamot af Stats-Utskottet, som är reservant mot Utskottets förslag, att denna sak är så ny, att man gerna kan se tiden an, innan man beviljar större anslag. Ja, just därför att saken är ny och icke tagit stor utsträckning, är det ifrågasatta anslaget äfven med den till-

Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)

ökning, som den ärade motionären begärt, helt litet. Om dessa föreläsningskurser för arbetare, hvilka vid äldre år vilja förbättra sin knapphändig bildning, vinna någon större utsträckning, är jag öfvertygad om, att Kammaren med den största tillfredsställelse skall bevilja alltmåra ökade anslag för sådana kurser så väl på landsbygden som i städerna, därför att Kammarerna mycket väl vet, att den af sådana anslag kan påräkna en städse sig ökande ränta i folkets ökade upplysning och fosterlandskärlek. Jag vill för öfrigt erinra, att det tillskott till det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, som ifrågasatts af motionären, icke är större, än att den summa, som Kammarerna för några dagar sedan sparade in på Upsala domkyrka, skall räcka till för bestridande af detta anslag i 100 år.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Hedin instämde Herrar *von Friesen, Vilh. Carlsson, Johansson* från Stockholm, *J. H. G. Fredholm, Grafström, J. Ohlsson*, Friherre *Nordenskiöld, Arnoldson, Månsson, Ahlström, Thomasson, Wretling, Nyqvist* m. fl.

Herr Carl Ifvarsson anförde: Det är icke utan en viss ledsnad, som jag hör olika meningar uttalas i denna fråga. Jag hade föreställt mig, att man så väl inom Stats-Utskottet som i Kammarerna icke skulle se på 5,000 kronor mer eller mindre för detta ändamål. Det visade sig dock redan i Utskottet, att skiljaktiga meningar förefunnos, och då är det naturligt att sådana äfven skulle uppstå i Kammarerna. Jag vill dock hoppas, att Kammarernas majoritet icke skall lyssna till reservanternes hemställan i denna fråga. Jag tror det vara ådagalagdt, att dessa föreläsningskurser äro gagneliga, de må bevistas af arbetare eller hvilka som helst. Jag tror äfven, att den förhöjning i ifrågavarande anslag, som nu blifvit föreslagen, icke har så mycket att betyda, och jag har hört till och med reservanterna sjelfva påstå, att anslaget är för litet och icke räcker till åt alla håll.

Dessa skäl äro tillräckligt talande för bifall till Utskottets förslag, och jag hemställer också, att Kammarerna måtte bifalla detsamma.

I detta anförande instämde Herrar *P. A. Siljeström, Östberg, Ericsson* i Ahlberga, *Aug. Peterson, Oléhn, Smith* och *Nilsson* i Wrångebol.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Då äfven jag inom Utskottet haft en mot Utskottets majoritet afvikande mening, skall jag nu be att få gifva tillkänna, att jag fortfarande är af samma mening, samt få anföra de skäl, som förmått mig att reservera mig mot Utskottets förslag.

Jag vill ingalunda bestrida nyttan af dessa arbetareinstitut, tvärt om tror jag, att de åstadkommit mycken nytta; men med hänsyn dertill, att endast ett år förfutit, sedan Riksdagen beviljade anslag för detta ändamål, att användas på sätt Riksdagen då föreskref, anser jag det vara för tidigt att nu vidtaga ändringar härutinnan, då

man väl först borde hafva någon erfarenhet af dessa arbetareinstituts verkningar. Jag är så mycket mer öfvertygad om nödvändigheten häraf, som denna fråga inom Utskottet framkallade nära nog lika många förslag, som der finnas ledamöter. Så litet visste man hvad man skulle besluta; men något måste göras, och det var derfor som jag ansåg det vara klokast att vänta ännu ett år, så att någon större enighet i åsigtorna skulle kunna vinnas. Det förundrade mig sannerligen icke så litet, att flera af Utskottets ledamöter inom Utskottet med synnerlig styrka framhöllo såsom skäl för bifall nu till Utskottets förslag, att man borde göra det möjligt för Stockholm att få mer af detta anslag, än staden fått af det i fjor beviljade, och vidare påstodo, att det låg en uppenbar orättvisa mot Stockholm deri, att då denna stad förut hade i dylikt anslag 5,000 kronor, den af fjorårets anslag icke fick mer än 3,000 kronor. Det förvånade mig att höra detta nu, då samma utskottsledamöter voro med om förslaget i fjor, och 1884 års Utskotts förslag var åtföljdt af blott en enda reservation, och icke heller i Kammaren yttrades ett enda ord, som tydde på, att man genom den då föreslagna nedsättningen från 5,000 kronor till 3,000 kronor för ett institut skulle tillfoga Stockholms stad någon orätt. Nu är det emellertid icke 3,000 kronor, som Stockholm har fått, utan 4,500 kronor. Det är således dessa 500 kronor, som hafva åstadkommit all denna orättvisa mot Stockholms stad. Jag får för min del säga, att jag hade icke trott, att ställningen inom rikets första kommun vore sådan, att dess representanter nästan mangrant skulle stiga upp och säga: "låt oss få en förmån, som icke någon annan kommun inom landet får"; ty det är sagdt, att endast Stockholm skulle komma i åtnjutande af det högre anslaget. Är Stockholms kommun verkligen i den ställningen, att den framför hvarje annan kommun i riket behöfver detta högre anslag ja då måste jag väl också böja mig för en sådan nödvändighet. Jag tror dock icke, att så är förhållandet. Jag tror tvärt om, att Stockholms kommun icke blott beträffande det ekonomiska utan också i många andra afseenden mycket bättre, än öfriga kommuner är i tillfälle att anordna och vidmakthålla sådana föreläsningkurser, hvarom nu är fråga.

Det är på grund af dessa skäl, som jag icke kunnat biträda Utskottets förslag. Och då för öfrigt åsigtorna inom Utskottet varit så delade som jag nämnt, torde det enligt mitt förmenande vara bäst att uppskjuta denna fråga ännu ett år, på det att man måtte få någon erfarenhet af de verkningar, som uppstått af Riksdagens i fjor fattade beslut, och jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

Herr Thermænius: Det är på åtskilliga områden, som man icke är tillfreds med den undervisning staten lemnar, och man har särskildt på *ett* område gjort stora uppoffringar för att få bättre ledning än den, som beståtts af det allmänna. Då det nu är så, och det visat sig, att man på den vägen kan uträtta ganska mycket, förundrar det mig verkligen, att man för det ändamål, som nu är i fråga, så snart begär statsanslag. Det må nu vara godt och väl, att

Angående anslag till understöd för anordnande af föreläsningkurser för arbetsklassen.
(Forts.)

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

staten bör tillgodose den törst efter vetande, som förefinnes hos den arbetande klassen; men om man fortgår på den väg man nu börjat beträda, så skall nog snart äfven från andra håll göras samma anspråk på understöd från statens sida. Jag anser därför, att man bör vara försiktig vid beviljande af sådana anslag som det nu begärda.

Jag har blott ansett mig böra påpeka detta och skall för öfrigt icke göra något yrkande.

Herr Granlund: Man har ofta inom denna Kammare under denna riksdag, när det varit fråga om stora anslag fått höra talas om det utmärkta tillstånd, hvori statens finanser befinna sig, och om det stora öfverskott, som finnes, och man har framställt detta såsom ett skäl, äfven när det vore fråga om afskrifningen af nu utgående grundskatter m. m. Det kan under sådana förhållanden icke annat än väcka förundran, att vid ett anslag sådant som detta, der fråga är blott om förhöjning af ett understöd med 5,000 kronor till fördel för den svenska arbetareklassen en enda röst höjer sig för afslag derå. Äfven de mest skuggrädda i vårt land, som i början befarade, att dessa föreläsningar skulle komma att gå i politisk och religiös missriktning till allmänhetens vilseledande, böra vara lugnade genom den föreskrift, som här finnes, "att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarne eller undervisningen" skola vara förbjudna. Således bör det icke, såsom en föregående talare nämnde, vara någon farhåga för att de skola urarta i detta hänseende. Jag har flera gånger åhört dessa föreläsningar vid arbetareinstitutet på norr, och dervid sett, med hvilket intresse arbetarklassen begagnar sig af denna inrättning. För min del kan jag icke fatta, huru det är möjligt att vilja neka den obetydliga förhöjning här är ifrågasatt, när anslaget visat sig så otillräckligt, att man nödgats vägra samhällen att erhålla del deraf, hvilka dock lika som andra varit behöriga att deraf erhålla del, enär de bidragit på föreskrifvet sätt. Man säger, att det är otillbörligt, att Stockholm skall hafva så stor del deraf, och att Stockholm alltid kommer att erhålla det mesta. Det är väl dock obestriddt, att antalet af dem, som begagna sig af dessa föreläsningar, är i hufvudstaden betydligt större än på något annat ställe, likasom att en mängd åhörare äro från landsorten, och derjemte är ju vid erhållande af anslaget fäst det vilkor, att kommunen eller enskilda personer skola bidraga med minst en lika stor summa som staten, hvilket också Stockholm fullgör. Det finnes således icke något skäl, allra minst i en tid som denna, när arbetarklassen mer än någonsin sjelf söker på allt sätt att arbeta för sin upplysning, sjelfhjelp och nykterhet, att vägra arbetarne en obetydlig tillökning i ett anslag, som afser deras upplysning och förädling; det tror jag icke heller att denna Kammare skall göra. — Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Anledningen, hvarför jag begärde ordet, var Herr vice Talmannens yttrande, att han förundrat sig öfver, att de Stats-Utskottets ledamöter, som förra året varit med om att besluta, att 3,000 kronor skulle vara maximum till hvarje sådant institut eller

inrättning inom olika orter, nu äro med om att höja detta maximum. Jag får emellertid upplysa, att jag, redan då denna fråga förra gången var före vid riksdagen, var af den tanken att, då Stockholms arbetareinstitut redan vid denna tiden fördelat sig på tre olika ställen, nemligen sjelfva institutet och två filialer, regeringen skulle uppfatta Riksdagens beslut så, att hvarje af dessa afdelningar skulle kunna få ett belopp af 3,000 kronor. Nu har man emellertid funnit, att regeringen icke kunnat så tolka Riksdagens beslut i detta hänseende. Jag vill också tillägga, att det var icke endast jag utan en stor del af Stats-Utskottets öfriga ledamöter, som voro af samma tanke som jag. När vi nu, som sagdt, funnit, att regeringen icke tolkat Riksdagens beslut i det syfte, vi önskat och föreställt oss, hafva vi inom Utskottet sökt rätta detta missförhållande. Derjemte förundrar det mig storligen, att Herr vice Talmannen och en annan utskottsledamot kunnat motsätta sig en förökning af några tusen kronor på ett anslag för ett så godt ändamål som det ifrågavarande, samt vilja motverka att Stockholms arbetareinstitut skulle få mindre andel af anslaget än hvad det samma under tvänne föregående år haft. Erfarenheten har ju under den korta tid, som föreläsningarne egt rum, icke blott i Stockholm utan äfven på åtskilliga andra orter, visat, att de äro mycket välgörande. Jag får erkänna, att det kapital Riksdagen anvisat för detta ändamål varit mycket fruktbarande, och jag skulle för min del mycket glädja mig åt, om Riksdagen vore i tillfälle att mer och mer öka detta anslag, ty det har, så vidt jag kan bedöma saken, burit stora och välgörande frukter. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Angående anslag till understöd för anordnande af föreläsningsskurser för arbetsklassen.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Det förundrar mig icke, att det väckte motstånd första gången förslag framkom om anslag från Riksdagens sida till arbetareinstitut, emedan man då fruktade att politiska och gudlösa agitatorer skulle blifva ledare vid dessa föreläsningar, men med den erfarenhet, vi nu hafva om dem, förvånar det mig, att röster kunna höjas mot ett sådant förslag, emedan ingenting förekommit vid dessa föreläsningar, som har den ringaste antydning, att något sådant förekommer vid dessa föreläsningar. Flere af de Stats-Utskottets ledamöter, som förlidet år uppträdde i denna fråga, hade redan då den uppfattningen, att Stockholms kommun skulle kunna få del af anslaget till föreläsningsskurser för arbetsklassen äfven för de filialer af arbetareinstitutet, som funnos inom hufvudstaden. Det är således icke någon ny uppfinning Stats-Utskottet här kommer med, utan det är en åsigt, som funnits inom Utskottet redan förlidet år. Man kan således icke heller säga, att det är ett sätt af Stockholms kommun att tigga af staten, utan det är endast tillämpningen af en uppfattning, som Stats-Utskottet haft redan förut. Att Stats-Utskottet i år icke gått motionärens önsknings till mötes, var därför, att man inom Utskottet befarade, att det kunde bilda sig ett mycket stort antal filialafdelningar från arbetareinstitutet och begäran om understöd derigenom sträcka sig alltför långt. Samma uppfattning har sannolikt Kongl. Maj:t haft vid tillämpningen af Riksdagens beslut, och detta är an-

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

ledningen, hvarför Utskottets förslag är skiljaktigt från motionärens förslag. Man synes vara särdeles rädd att Kongl. Maj:t skall missbruka sin rätt och gifva hufvudstaden större delen af anslaget, om Utskottets förslag antoges. Jag tror man kan vara tillräckligt lugnad med att lägga i Kongl. Maj:ts händer, att, när han finner det böra ske, utdela större anslag än 3,000 kronor, och man behöfver väl icke betvifla, att Kongl. Maj:t nog drager i betänkande, innan han lemnar ett större anslag i andra fall än till Stockholms arbetareinstitut, hvilket redan af staten uppburit 5,000 kronor, och som förra Riksdagens beslut jemväl åsyftade skulle fortfarande få detta belopp.

Jag får säga, att jag icke funnit något tillfälle vid Riksdagen vara lyckligare för mig, än att lemna anslag till beredande af upplysning och bildning åt arbetarne i vårt land. Staten har stor nytta af att ega bildade och kunniga men deremot skada af att ega okunniga arbetare, och hvad man således kan göra för deras sedliga och intellektuella förkofran är en lycka för landet i sin helhet, och därför biträder jag Utskottets förslag.

Herr Gustafsson: Det var med anledning af Herr vice Talmannens yttrande, jag begärde ordet. Han påstod nemligen, att det var för tidigt att göra några ändringar, då anslaget icke varit beviljadt mer än ett år. Jag vill dock påpeka, att i och med detsamma anslaget förra året lemnades, uppstod också behofvet af förhöjningen, ty då anslag lemnades till föreläsningar för arbetare, nedsattes anslagssumman för arbetareinstitutet i Stockholm från 5,000 kronor till 3,000 kronor. Det är således icke för tidigt att göra en ändring, när behofvet kom fram på samma gång anslaget gafs. Herr vice Talmannen yttrade äfven, att det i Utskottet var svårt att få klart för sig, hvad man här egentligen ville, ty det förelåg så många olika förslag.

Jag får då säga, att för min del är jag öfvertygad, att nästan alla de framställda förslagen måste ha gått i den rigtning, att man ville öka anslaget och att högst få ville nedsätta detsamma. Detta visar sig också af Utskottets betänkande, hvaraf man finner, att ett högre anslag tillstyrkts. Jag vill äfven upplysa, att Stockholms stad gifver ett ganska stort anslag till arbetareföreläsningar. Stadsfullmäktige hafva nemligen beviljat 5,000 kronor till arbetareinstitutet och 3,000 kronor till arbetareföreningen för hållande af föreläsningar, så att Stockholms stad understöder nog denna sak med all kraft. Dessutom begäres ju här icke något särskildt åt Stockholms stad; det finnes intet ställe i betänkandet, der det säges, att Stockholms stad skall hafva påökning för ifrågavarande ändamål. Det torde sålunda ligga i Kongl. Maj:ts hand att bestämma härom, och vi kunna då vara förvissade, att om det t. ex. visat sig att Vättele, Ale och Kullings härad eller Nedan-Siljans domsaga hafva större behof än Stockholm af anslag för arbetareföreläsningar, så skall Kongl. Maj:t nog gifva dessa kommuner företrädet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: För min del kan jag så mycket mindre vara emot den ifrågasatta tillökningen af detta anslag, som, enligt hvad som synes af Stats-Utskottets betänkande, den stad, jag tillhör hos Kongl. Maj:t gjort framställning om understöd för sådana föreläsningar, men i brist på medel icke kunnat få något sådant. Styrelsen har dock af egna medel föranstaltat föreläsningar, som också för närvarande pågå. Att anslaget således höjes till 20,000 kronor, kan jag icke motsätta mig, utan tvärt om understödja. Men så är icke fallet med Utskottets förslag i andra punkten, hvori det sägs, bland annat, att maximum af understödsbelopp, som Riksdagen en gång förut bestämt till 3,000 kronor, nu skall höjas till 5,000 kronor. Då ser jag hellre, att det blir vid de nuvarande 15,000 med 3,000 kronor såsom maximum, än att anslaget höjes till 20,000 kronor med 5,000 kronor såsom maximum. Ty det skulle ju annars kunna hända, att Kongl. Maj:t lika som förut beviljade 5,000 kronor åt arbetareinstitutet och likaledes 5,000 åt arbetareföreningen i Stockholm, och då toge ju Stockholms stad hälften af anslaget. Om man sedan vidtog ytterligare arrangement i Stockholm, så kunde det hända, att Stockholm toge hela subberten, och detta kan väl icke vara Riksdagens mening. Det ligger i sakens natur, att Stockholm, med sin nära beröring till regeringen, har så många utvägar att få fram sin talan, att man icke kan undra på, om det får lejonparten af anslaget. Med allt möjligt förtroende till regeringen, undrar jag icke på, att Stockholms stad, såsom nu skett, fått nära en tredjedel af hela anslaget, och så bör det väl icke vara. Att Stockholm är en folkrik stad, det är sant, men det är dock en ganska liten del af hela riket, och om nu Riksdagen anslår ett belopp på 20,000 kronor till understöd för anordnande af föreläsningsskurser för arbetsklassen inom hela riket, kan det väl icke vara meningen, att Stockholms stad skulle få taga en tredjedel eller hälften af anslaget. De öfriga kommunerna skulle då stå der. Derfor synes mig det redan bestämda maximum af 3,000 kronor vara alldeles tillräckligt, så mycket hellre som, enligt hvad af Utskottets betänkande framgår, regeringen hyser den åsigt, att, om särskilda institutioner för dylika föreläsningar bildades inom en och samma kommun, skulle hvar och en af dessa institutioner kunna få detta maximibelopp. Nu har arbetareinstitutet i Stockholm fått 3,000 kronor, och arbetareföreningen 1,500 kronor. Om det då i Stockholm skulle bildas flera institut med ett eller annat namn, så skulle det kunna hända, enligt ordalydelsen i Utskottets betänkande, att Stockholm toge hela detta anslag. Jag tror, att äfven andra städer böra kunna beräkna att få litet med, hvilket möjligen icke skulle blifva fallet, om Utskottets förslag bifölles, enär dess andra punkt kan tolkas så, att hvarje anstalt kan få maximum, 5,000 kronor, och således en kommun alltsammans. Jag skall således yrka bifall till Utskottets förslag i första punkten och i andra punkten bifall till Kongl. Maj:ts förslag, "att det understödsbelopp, som utgifves till hvarje anstalt icke må öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt", och således uteslutande af det af Utskottet gjorda tillägg, att maximum under särskilda förhållanden skulle kunna ökas till 5,000 kronor.

Angående anslag till understöd för anordnande af föreläsningsskurser för arbetsklassen.
(Forts.)

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

Vi måste tänka på, att vi representera ett helt land, och det är väl icke meningen, då Riksdagen beviljar ett så ringa belopp för ett så viktigt ändamål, att den väsentligaste delen deraf, en tredjedel eller hälften, skall komma Stockholms stad till godo. Jag anhåller således, såsom redan sagdt, att i fråga om andra punkten Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas.

Herr Gunnar Eriksson: Jag ber blott att få inlägga en gensaga emot Herr Granlunds yttrande, att denna fråga gäller hela den arbetande klassen. Frågan gäller icke den arbetande klassen i sin helhet i vårt land utan endast den i städerna, hvilkens intressen i tid och otid framhållas. Äfven kunna olika meningar förefinnas derom, huru vida det är de egentliga kroppsarbetarne som begagna sig af dessa föreläsningskurser. En ledamot af Utskottet påstod vid frågans behandling der, att han ur egen erfarenhet kunde meddela, att dessa föreläsningar icke åhördes så mycket af de egentliga arbetarne, hvilka derifrån voro förhindrade genom arbete vid fabriker och verkstäder från morgonen till sent på aftonen hela veckan igenom, utan af en del andra mindre sysselsatta eller sysslolösa personer, som kunde disponera sin tid. Jag är visserligen en varm vän af att undervisning meddelas åt alla samhällsklasser, men då, såsom jag redan nämnt, det ifrågavarande anslaget afser uteslutande undervisning för arbetarne i städerna, hvilken dessutom är så nyligen tillkommen, att någon tillförlitlig erfarenhet derom icke ännu förefinnes och den talrika arbetande klassen på landet, som får nöja sig med hvad folkskolan förmår, deraf ej kan draga någon nytta, samt dertill kommer, att icke de egentliga arbetarne utan helt andra personer företrädesvis begagna sig af den ifrågavarande undervisningen, så finner jag ej skäl bifalla den af motionären föreslagna förhöjningen i anslaget, utan anser att Kammaren tills vidare bör stanna vid det belopp Kongl. Maj:t begärt.

Herr Magn. Jonsson: Då ingen af de ledamöter af Stats-Utskottet, som förut haft ordet, nog tydligt påpekat, att det förut lemnade anslaget å 15,000 kronor är otillräckligt, så ber jag att såsom bevis derpå få nämna, att icke blott Venersborgs stad anvisat medel till anordnande af dylika undervisningskurser, som här äro i fråga, utan att äfven Gefle stad för sådant ändamål anvisat 3,000 kronor samt hos Kongl. Maj:t begärt bidrag dertill med 3,000 kronor, men att Kongl. Maj:t förmodligen af brist på medel icke kunnat bevilja något till Venersborg och icke mera än 2,500 kronor till Gefle. Hvad beträffar den anmärkningen, att så olika meningar i frågan skulle gjort sig gällande inom Utskottet om anslagets beviljande, så ber jag att få upplysa, att de olika meningarne gälde icke egentligen frågan om anslagets beviljande utan frågan om sättet för dess fördelning. Motionären hade nemligen begärt ett särskildt anslag och fördelning af anslaget äfven till filialafdelningar. Kongl. Maj:t hade, såsom af betänkandet synes, tilldelat Stockholms stad tillsammans 4,500 kronor med 3,000 kronor för arbetareinstitutet och 1,500 för arbetareföreningen. Men man ville äfven gifva Kongl. Maj:t tillåtelse att tilldela

det ena af dessa samfund 3,000 kronor samt om så behöfdes, en af filialerne, en summa af 2,000 kronor, och därför ökades anslaget till 20,000 kronor i akt och mening, att den öfriga delen af anslaget, sedan Stockholms stad fått sin del, skulle fördelas på de öfriga städerna och landsorterna. Detta var den uppfattning hvarom, såsom jag tror, de som inom Utskottet beviljade den ifrågavarande förhöjningen, enades. Jag fruktar icke, att Kongl. Maj:t skall fördela detta anslag så rättvist som möjligt. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Angående anslag till understöd för anordnande af föreläsningkurser för arbetsklassen.
(Forts.)

Herr P. A. Siljeström: Jag anser mig skyldig att yttra några ord å Stockholms stads och Stockholms arbetares vägnar. Hvar och en, som något reflekterat öfver den allmänna bildningens vilkor, måste finna uppenbart att, om den undervisning, som i folkskolan meddelas, skall blifva af något verkligt högre värde och icke till en stor del förspild, så måste denna undervisning fortsättas, såsom på landsbygden sker uti folkhögskolorna, så äfven i städerna genom, bland annat, dessa slags föreläsningkurser hvarom här är fråga, och hvilka sålunda icke äro mindre förtjenta att uppmuntras med offentligt understöd än de sistnämnda anstalterna.

Skulle nu af sådana understöd något mera komma Stockholm till godo än jemförelsevis de mindre städerna, så bör ej glömmas, att Stockholm dock i det fallet har vissa anspråk, på hvilka man icke kan undgå att fästa afseende. Man må säga om Stockholm och de stora städerna hvad som helst, så kan man icke förneka den ofantliga betydelsen deraf, att i dessa städer en stor arbetarebefolkning mer och mer samlas. Man kan icke förbise den politiska betydelsen af dessa arbetarebefolkningar, hvilka hopas i vissa brännpunkter och hvilkas inflytande kan vara farligt men ock vara i lika mån gagnande för samhället. Att gifva dessa befolkningar tillfälle till den högsta grad af intellektuel och sedlig utbildning, är vilkoret för att få en god arbetareklass i våra stora städer, och detta är i våra dagar ett ändamål, hvars vikt ingen kan förbise. Hvad dessutom Stockholm beträffar, så har dess arbetarebefolkning gjort sig väl förtjent af att ihågkommas. Denna arbetarebefolkning kan framträda med öppen panna och begära ett sådant understöd såsom icke mera än en skäligen belöning för det sätt, hvarpå den under årtionden offentligen uppträdt, då den med hofsamhet och lugn yrkat på sociala och politiska rättigheter, hvilka arbetsklassen i andra länder så ofta sökt förvärfva genom gatukravaller. Fordran på en högre undervisning är för öfrigt icke någonting alldeles nytt, ty för mer än 40 år sedan hade man redan i Stockholm och derefter i åtskilliga andra städer dessa så kallade bildningscirklar, hvilkas ändamål var i det närmaste liknande arbetareinstitutens, eller att genom föreläsningar sprida kunskap bland arbetarne, ehuru de sedermera, i brist på understöd och kanske äfven i följd af fel i organisationen, kommo att upplösas. Jag kan, såsom sjelf i någon mån medverkande dervidlag, intyga, att arbetarne redan då visade det allra största intresse för erhållande af ökade kunskaper. Men detta intresse har sedan dag från dag stigit, och man kan sannerligen icke föreläsa för någon tacksammare publik än Stockholms arbetare, lika-

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

som det ock är anledning tro, att enahanda förhållande eger rum äfven i landsortsstäderna. För min del kan jag därför ej annat än på det varmaste önska bifall till Utskottets förslag. Ja, jag önskar, att Riksdagen måtte fästa mer och mer uppmärksamhet på denna viktiga angelägenhet, så att vi må framdeles kunna hoppas ännu större understöd, för att derigenom i ännu vidsträcktare kretsar åstadkomma en högre undervisning för vår arbetareklass.

Herr Ahlström: Jag hade icke behöft begära ordet för att tillkännagifva min åsigt i denna fråga, ty detta har jag redan gjort genom att instämma dels med motionären och dels i ett yttrande, som i dag afgifvits. Jag begärde ordet endast med anledning af ett yttrande, som faldes utaf Herr Gunnar Eriksson. Han betviflade nyttan af de ifrågavarande föreläsningarne derföre, att de skulle bevistas till väsentlig del af personer, som icke tillhörde den s. k. arbetsklassen. Jag vill med anledning af detta yttrande omtala den erfarenhet jag vunnit från det samhälle, som jag har äran representera, i afseende å de föreläsningar, som der åvägabragts. Förhållandet var verkligen till en början, såsom Herr Eriksson nämnde, eller att dessa föreläsningar frekventerades af personer, som till stor om icke till största delen *icke* tillhörde arbetsklassen. Men detta var förhållandet endast så länge föreläsningarne icke voro indelade i kurser eller serier, utan höllos fristående rörande skilda ämnen. De voro då visserligen allmännyttiga och bildande, men dock icke sådana, att de kunde bibringa något visst kunskapsförråd i den ena eller den andra branchen. Föreläsningföreningen i Malmö har sedermera frångått att, annat än undantagsvis, anordna sådana föreläsningar, utan egnat sig åt föreläsningar fördelade i särskilda kurser, afpassade för den undervisning, som kan vara lämplig för arbetarne. Sedan denna anordning vidtagits, har också det missförhållande, som Herr Eriksson omnämnde, icke vidare fortfarit.

Då jag erfarit huru stort gagn dessa föreläsningar utöfvat, ber jag, så mycket hellre som det begärda anslaget icke på långt när motsvarar det verkliga behovet, att få tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Jag kan icke annat än i alla deras namn, som nitälska för arbetarnes upplysning och deri se en icke oväsentlig fördel för staten, hembära Stats-Utskottets ledamöter och de ärade kammarledamöter, som här under diskussionen lemnat föreliggande förslag ett så välvilligt understöd, min varmaste tack. Efter den diskussion, som försiggått kan jag fatta mig ganska kort, helst de invändningar, som framstälts mot Utskottets förslag, synas mig, om jag uppfattade stämningen i Kammaren rätt, icke betyda mycket. Jag anser mig derför icke heller behöfva upptaga dem till vidlyftigare besvarande; och särskildt skall jag icke uppehålla mig vid den pik, som en vestgötarepresentant slungade mot mig, den nemligen att jag ville samla allting i Stockholm. Den piken hann icke hit eller också var den för trubbig

för att kunna såra mig. Något fog för densamma fans åtminstone icke.

I fråga om anslaget tillräcklighet, har erfarenheten nogsamt visat, att det är tillräckligt i sin helhet. Hvad åter angår otillräckligheten af det nu bestämda maximum af 3,000 kronor, har här framhållits, hurusom Stats-Utskottets åsigt varit, att vid sådana arbetareinstitut, som arbeta på filialer, äfven dessa kunde erhålla särskildt anslag. Jag vet icke, huru vida herrarne erinra sig, huru som jag under debatten förra gången om detta anslag interPELLERADE motionären, herr Ola Andersson, huruvida hans mening vore, att äfven filialer kunde påräkna 3,000 kronors anslag. Derpå svarade han ja; och ingen enda röst höjde sig deremot i Kammaren. Nu har man emellertid fått se en annan tolkning, och det nuvarande förslaget innebär således ett förtydligande af ordalagen i de för anslaget utdelande bestämda villkor. Jag har i min motion begärt, att filialer skulle blifva likställda med moderanstalten. Stats-Utskottet har derjemte föreslagit den förändringen, som jag anser vara en förbättring, att det högsta belopp, som finge tilldelas en anstalt, skulle vara 5,000 kronor. Man har påstått, att detta skulle vara till fördel för Stockholm. Jag ber att äfven i fråga härom få framhålla, att Stockholm icke är stäld i något undantagsförhållande, utan att det uttryckligen enligt Utskottets förslag är öfverlemnadt till regeringen att bedöma, när särskilda förhållanden förefinnas, som böra föranleda till undantag eller till anslaget höjande. Såsom vi se, hafva ju förut två andra städer haft anslag till 3,000 kronor; och jag förmodar, att en hvar skall erkänna, att det är rimligt och riktigt, att den anstalt, som arbetar tredubbelt, blifver understödd mera än den, som arbetar blott en tredjedel så mycket. Maximum blifver ju i alla fall blott 5,000 kronor, och vid sådant fall tror jag icke man riskerar något vid att öfverlemnna bestämmandet åt Kongl. Maj:t. Grefve Sparre stälde i perspektiv för Kammaren med sin liffiga fantasi, huru som vi kunde komma derhän, att Stockholm toge halfva anslaget, möjligen till och med hela. Jag förmodar dock, att vi under alla förhållanden kunna påräkna, att regeringen noga och samvetsgrant skall öfverväga, huru anslaget bör fördelas. Och då Riksdagen uppställt det villkoret, att i allmänhet anslaget till en anstalt icke får öfverstiga 3,000 kronor och blott i undantagsfall får höjas till 5,000 kronor, förmodar jag, att deri ligger en fingervisning för regeringen, som skall göra att den noga ställer sig denna föreskrift till efterrättelse.

Jag skall icke vidare uppehålla Kammaren, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Med afseende på den siste talarens utflygt angående mina fantasier, så får jag endast visa honom till betänkan-det, der det uttryckligen står, att Stockholm erhållit en tredjedel af hela förra anslaget, så nära som på 500 kronor. Nu torde herrarne finna, att efter Stats-Utskottets åsigt regeringen verkligen skulle kunnat till alla filialerna från arbetareinstitutet utdela 3,000 kronor eller, efter det nya förslaget, 5,000 kronor. Jag frågar då: är det en fan-

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

tasi, då jag kan visa papper på, att Stockholm redan fått nära en tredjedel af hela förra anslaget, och ligger det icke nära till hands att antaga att så skulle blifva förhållandet äfven med anslaget för år 1886?

Herr Folke Andersson: Jag skulle för min del önska bifall till Utskottets förslag med den förändring, att vilkoren för erhållande af del af detta anslag blefve billigare för landsbygden. Enligt de nu uppställda vilkoren är det omöjligt för landsorten att komma i åtnjutande deraf; man kan der icke uppfylla dessa vilkor; och följderna deraf blir naturligtvis, att anslaget, såsom det nu är föreslaget, ovilkorligen skall komma endast städerna till godo. Jag unnar gerna städerna att få allt hvad de kunna få; men det synes mig dock, som det vore billigt att äfven landsorten blefve satt i tillfälle att erhålla något understöd. Det torde tillåtas mig att upplysa, att inom den kommun, jag tillhör, finnes en s. k. fosterländsk förening, som anordnar föreläsningar, icke hvarje vecka, utan vissa gånger under vintertiden, på hvilka föreläses i vissa ämnen, såsom jordbruk o. d. Till hållande af dessa föreläsningar måste vi skaffa oss på lång väg personer, som äro kompetenta dertill, och detta förhållande medför betydliga kostnader. Men att erhålla statsbidrag dertill är omöjligt, därför att, såsom jag sagt, vilkoren för erhållande deraf äro sådana, att man icke kan fullgöra dem. Jag skulle därför vilja hemställa om särskilda billiga undantagsvilkor för landskommunerna, så att de kunde komma i åtnjutande af åtminstone något bidrag; men då jag nu icke är i tillfälle att formulera ett förslag dertill, får jag väl för denna gång afstå derifrån. Jag har dock velat uttala detta, på det att, då denna fråga förekommer nästa riksdag, det måtte beredas tillfälle för landskommuner att på billiga vilkor, lämpade efter deras förhållande, äfven kunna komma i åtnjutande af nämnda anslag.

Herr Gumælius: Ehuru jag instämmer i den näst föregående talarens syfte, är jag dock glad öfver, att han icke gjorde något yrkande, som skulle än vidare ha trasslat in frågan; och jag vill hemställa till den ärade talaren på venersborgsbänken, som lärer få ordet efter mig, om icke äfven han skulle anse lämpligt att återtaga sitt yrkande och icke söka rifva sönder det förslag Utskottet nu framlagt och Första Kammaren antagit. Han vill ju saken, och då torde det väl vara bäst att båda Kamrarna fatta samma beslut.

Jag begärde ordet egentligen därför, att jag icke hört någon af stockholmsrepresentanterna svara på de angrepp, som af sistnämnde talare, och kanske också af andra, gjorts mot Stockholms kommun. Somliga tyckas antaga, att man med anslag särskildt gynnat och än vidare skulle gynna Stockholms kommun såsom sådan; men om herrarne se på den vid detta betänkande fogade tabell, så skola herrarne finna, att det har blifvit begärdt anslag till tre olika föreläsningsanstalter i Stockholm. Två af dem äro ganska fria; men den tredje, eller borgarskolan, kan anses en kommunens inrättning; och det fans en tid, då denna senare inrättning rycktes upp ur sin gamla däsighet just för att bilda ett motstånd mot arbetareinstitutet, då höga vederbörande i

Stockholm under ett ögonblicks misstänksamhet kommo att blifva ifriga motståndare mot detta institut. Denna borgareskola — kommunens skola — har sökt att få del af anslaget, men icke fått något. Hvad som kunnat vara orsaken härtill, vet jag icke. Jag tror emellertid icke, att man behöfver befara, att regeringen på något sätt kommer att gå orättfärdigt till väga vid fördelningen af dessa medel, så att den ena orten skall blifva gynnad framför den andra. Det skulle vara en mycket stark påtryckning, som skulle göra, att någon ort i högre grad än andra skulle gynnas. Dertill skulle fordras eu så liflig påpasslighet, som särskildt från ett län inom riket — dermed menar jag icke Stockholms — en eller annan gång gjort sig gällande vid fördelning af allmänna anslag.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag och hoppas, att vi kunna förena oss om det och derigenom få ett beslut i denna fråga, utan att därför behöfva anlita vare sig sammanjemkning eller gemensam votering.

Herr Grefve Sparre: Ja, det var verkligen skada, att icke Stockholms borgareskola äfven fick ett anslag af 3,000 kronor, så att Stockholm sålunda hade fått jemnt halfva anslaget. För min del anser jag, att Stockholms stad har fått alldeles nog, då den erhållit $\frac{1}{3}$ af anslaget, hvilket jag för framtiden velat förekomma. Det är därför som jag begärt en ändring i detta förslag, men visst icke för att trassla in och sönderrifva saken. Jag hoppas tvärt om, att denna fråga genom ett sådant sätt lättare skall gå framåt, än om man soutenerar en redaktion, hvarigenom det blir möjligt, att Stockholms stad får den väsentliga delen af anslaget. Jag säger väsentlig, efter som jag visat, att Stockholms stad redan fått $\frac{1}{3}$ af detta års anslag.

Jag begärde ordet egentligen med anledning af Herr Folke Anderssons yttrande, hvilket jag anser hafva så mycket mera skäl för sig, som herrarne torde påminna sig, att, då denna fråga först diskuteras, den icke möttes af några sympatier inom denna Kammare, därför att det i förslaget stod *stadsarbetare*. Jag är af samma mening som Herr Folke Andersson, nemligen att detta understöd är mera behöfligt för kommunerna på landsbygden, hvilka hafva en större arbetarefolk mängd, något som händelsevis är fallet i det län, hvilket jag tillhör. Jag har deraf den erfarenhet, att det är betydligt lättare för stadskommunerna, företrädesvis Stockholm, der det finnes en stor tillgång på personer, som äro lämpliga att hålla dessa föreläsningar, att åstadkomma sådana än förhållandet är på landsbygden. En talare på örebrobanken sade också, att de personer, som skola hålla föreläsningarna, måste ofta göra långa resor, och besväret med dessa föredrag vore därför mycket större på landet än i städerna. Jag tror, att hela denna sak blir mera populär och vinner större sympatier, om man fasthåller vid den tanke, som uttalades vid förra riksdagen, nemligen att man i förslaget i stället för *stadsarbetare* sätter ordet *arbetare*. Jag vill dessutom fästa Herr Folke Anderssons uppmärksamhet på, att i reservationen till Stats-Utskottets betänkande finnes förordad en af andra utgiftsafdelningen föreslagen skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte att

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
understöd för
anordnande
af föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
(Forts.)*

“Kongl. Maj:t efter ärendets utredning, angående sätt och vilkor för beviljande af bidrag från statens sida till åtgärder för höjande genom föreläsningar och föredrag af de arbetande klassernas bildning, tacktes till nästkommande Riksdag framställa de förslag, som finnas vara för detta viktiga ändamål påkallade.” Om den ärade talaren således skulle vilja framställa ett yrkande om aflåtande af en sådan skrifvelse såsom ett tillägg till vårt beslut, så har han här ett uppslag till en sådan skrifvelse.

Jag tror, att det vore så mycket lämpligare, om ett sådant närmare detaljeradt förslag funnes, som Kongl. Maj:t då blefve mindre utsatt för påtryckning ifrån Stockholm att till denna stad utdela hela kalaset.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkanden blifvit gjorda dels på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, dels på bifall till densamma med den af Herr Grefve Sparre under öfverläggningen föreslagna förändring och dels slutligen på afslag å Utskottets hemställan i hvad densamma skilde sig ifrån Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition och bifall i stället till samma proposition. Herr Talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden och förklarade sig hafva funnit propositionen på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 73:dje punkten af Utlåtandet N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets förevarande hemställan i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition, bifallit samma proposition oförändrad.“

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 94 Ja mot 102 Nej; och hade Kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Sedan resultatet af omröstningen för Kammaren tillkännagifvits, anmäldes reservationer mot det sålunda fattade beslutet af Herrar *Ol. Jonsson, Wilh. Carlson* och *Hans Andersson*.

Punkten 74.

Sedan den tyska regeringen låtit anhålla att, enär de s. k. precisionsnivelleringsarbeten, som utmed Preussens östersjökust utförts af preussiska generalstaben, syntes hafva ådagalagt tillvaron af en bestämd lag för Östersjöns medelvattenhöjd, och det vore af stort vetenskapligt intresse att, för en fullständig lösning af denna fråga, liknande arbeten blefve utförda längs de svenska och danska kusterna, sådana arbeten måtte här i riket verkställas, hade Kongl. Maj:t efter vederbörandes hörande föreslagit, att Riksdagen, till anordnande och underhåll af vattenhöjdmättningsstationer, inköp af nivelleringsinstrument m. m. samt utförande af precisionsnivelleringsarbeten, måtte bevilja för år 1886 ett extra anslag af 40,500 kronor.

Å denna Kongl. Maj:ts framställning hade Herr Friherre *Klinckowström* i motionen N:o 9 i Första Kammaren på anförda skäl yrkat afslag.

Med anledning häraf hemställde Utskottet under förevarande punkt, att Riksdagen, med afslag å ofvanbemälda motionärs yrkande, måtte i den mån bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen, till anordnande och underhåll af vattenhöjdmättningsstationer, inköp af nivelleringsinstrument m. m. samt utförande af precisionsnivelleringsarbeten, stälde till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag för år 1886 af 28,000 kronor.

Reservation emot denna Utskottets hemställan hade anmälts af Herrar vice Talmannen *L. O. Larsson*, *N. Petersson*, *S. Andreasson*, *J. Jonson*, *M. Jonsson* och *O. B. Olsson*.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr vice Talmannen *L. O. Larsson*: Det kan icke vara så angenämt att uppträda i en fråga, som, jag må först som sist bekänna det, jag icke förstår. Men då jag inom Utskottet deltagit i behandlingen af densamma samt funnit mig föranlåten att reservera mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, har jag velat yttra några ord, i ändamål att derigenom på samma gång möjligen framkalla en diskussion i Kammaren, så att man icke efteråt skall komma och säga, att vi alltför lättvindigt låtit detta anslag passera, som dock är af beskaffenhet att återkomma hvar år. Ty det är ju klart att, om anslaget nu beviljas, det icke gäller ett anslag för en gång, icke för 50 år eller för 100 år, utan att det måste komma att utgå allt framgent. Bli'r nemligen anslaget beviljadt under loppet af vare sig flera eller färre år, men man slutligen vill indraga det, vore ju i och med detsamma de utgifna pengarne bortkastade. Jag anser det därför vara af vigt att noga öfverväga en dylik fråga, då den första gången förekommer.

Det tillstyrkta anslaget synes visserligen vara litet och kommer väl heller icke att blifva synnerligen stort under de närmast följande

Angående anslag till vattenhöjdmättningsstationer och precisionsnivelleringsarbeten.

*Angående
anslag till
vattenhöjd-
mättnings-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)*

ären, sedan erforderliga instrument blifvit inköpta. Men utom att, på sätt Stats-Utskottet påpekar, den Kongl. propositionen antyder ytterligare anslagsbehof för ändamålet längre fram, bör man komma i håg, att detta anslag just har den egenskapen, som man aldrig vill erkänna, då frågor om anslag rörande vårt försvarsväsende äro på tal, nemligen att det kommer att svälla ut, likasom för öfrigt allt hvad anslag heter under åttonde hufvudtiteln har en oerhörd förmåga att göra det. Jag anser det därför, som sagdt, nödvändigt att tänka sig litet för, innan man går in på hvad Kongl. Maj:t här föreslagit.

Jag har varit med om att bevilja diverse anslag för ändamål, hvilka betydelse jag får erkänna jag icke haft rätt klart för mig, och hvilka sedan fortgått år efter år. På denna 8:de hufvudtitel hafva vi en hel mängd dylika anslag. Så hafva vi lemnat anslag till en zoologisk station vid Kristineberg. Det är på extra stat, men återkommer år från år. Vidare ha vi anslagit medel först till en meteorologisk anstalt; men det var icke tillräckligt, utan vi måste för säkerhetens skull hafva en sådan meteorologisk anstalt till, som kallades nautisk. Den sistnämnda af dessa anstalter, den nautisk-meteorologiska, skulle blifva af så oerhörd nytta för sjöfarten, och den andra skulle blifva af obeskrifligt gagn för landtbruket. Ja, det kan nog vara nöjsamt att titta på tabellerna och se resultatet af de respektive observationerna, men icke kan det just vara till någon synnerlig fördel för landtbruket att få veta, hurudana väderleksförhållandena varit en föregående dag. Skola observationerna vara till något gagn, böra de väl lemna upplysning om, hurudana väderleksförhållandena komma att blifva en efterföljande dag, men det kunna de ej.

Vidare hafva vi anslag till zonobservationer i Lund och så utgår ett anslag till en vetenskapsman, som söker göra upp en ny teori för himlakropparnes rörelse. Ja, nu känner jag icke, om det här är fråga om att få bättre reda på dessa rörelser eller, må hända, att gifva dem en annan rörelse; men om detta är möjligt eller hvad nytta man kan hafva deraf, är åtminstone för mig svårt att fatta. Det har funnits en hel mängd till beloppet små anslag under denna hufvudtitel, som år efter år uppförts på extra stat, och sedan man fortgått på detta sätt i några år, begär man anslaget uppförande på ordinarie stat, för att de penningar, som man redan utgifvit, icke skola vara bortkastade. Jag fruktar för, att förhållandet kan blifva detsamma med nu ifrågasvarande anslag. Detta anslag är icke stort. Det är blott en liten unge, men jag tror, att det kan växa ut och lefva en lång följd af år. Kunna några af Kammarens ledamöter, som bättre än jag begripa denna fråga, visa, att anslaget är nödvändigt för vårt land, och att det skulle vara klokt att bevilja detsamma, så skall jag böja mig för deras mening. Men jag har velat uttala min tvekan i saken, och jag skall för tillfället icke göra något yrkande, vare sig om bifall eller afslag å Utskottets betänkande.

Herr Friherre Nordenskiöld: Om man någonsin kan säga "noblesse oblige" beträffande uppfyllandet af ett vetenskapligt kraf, så kan detta ske i afseende å frågan om anslag till undersökning om

vattenhöjden vid våra kuster. De ytterst viktiga spörsmål, som stå i sammanhang med denna fråga, väcktes här i Sverige för omkring 165 år sedan af den store vetenskapsmannen och sedermera så berömda teosofen Emanuel Swedenborg i ett arbete, som han under de sista åren af vår stora ofredstid utgaf under titel: "Om vattnets höjd och om förra världens ebb och flod. Bevis utur Sverige." Jag kan icke inlåta mig på de för kändedomen om vårt jordklot viktiga geologiska frågor, som först väcktes af ifrågavarande undersökningar. Jag vill blott här nämna, att den gaf anledning till en långvarig vetenskaplig strid i Sverige, som under medlet och senare hälften af förra århundradet utkämpades mellan våra vetenskapsmän, den berömda fysikern Anders Celsius, den mydige biskopen Brovallius m. fl. Efter en liflig strid trodde man, att frågan ändtligen vore afgjord. I början af det århundrade, hvaruti vi nu lefva, ansågo sig vetenskapsmännen kunna besvara spörsmålet sålunda, att vår kust åtminstone i de norra trakterna höjde sig i förhållande till hafsnivån. Men man glömde den omständigheten, att Östersjön är ett inhaf, och ehuru man genom bevis från andra länder var säker på att sjelfva oceanens nivå icke underginge några märkliga förändringar, åtminstone under den korta tid, som här är i fråga, så började man dock betviffa, huruvida icke Östersjöns nivå i förhållande till oceanen vore underkastad s. k. sekulära förändringar. Frågan, som hittills nästan uteslutande blifvit behandlad af svenska vetenskapsmän, står därför i denna stund öppen. Jag får årligen bref från framstående utländske banérförare i den geologiska vetenskapen, deri de förfråga sig, huru det förhåller sig med denna fråga, och jag är urständssatt att derpå gifva något säkert svar. Jag förmodar att dylika bref komma äfven andra vetenskapsmän till handa, hvilka syssla med hithörande forskningar. Några kraftigare bemödanden från svensk sida att få ett definitivt svar på dessa frågor hafva icke gjorts på senare tider. Men dessa undersökningar hafva tagits upp af vetenskapsmän på andra sidan Östersjön, hvilka föreslagit, att alla Östersjöstaterna skulle genom omfattande gemensamma iakttagelser bidraga till att få denna för vårt jordklots historia så viktiga fråga besvarad. Härför behöfvas emellertid noggrannare undersökningar än som hittills gjorts, längre observationsserier på olika punkter samt insläende af noggranna vattennärken, och detta medför, såsom man lätt kan inse, större kostnader än hvad man förut offrat på vattenhöjdmätningar. Skulle nu Sverige i våra dagar icke mer vilja lemna bidrag till utredningen af en fråga, som vårt land under loppet af minst ett hundra femtio år ensamt har sysselsatt sig med? Det vore väl icke den svenska vetenskapen värdigt. Och dessutom är denna fråga af ofantligt praktisk betydelse. Hvarje kustbo vid Östersjön från Ystad till Haparanda skall kunna intyga detta. Vi veta huru många städer det finnes i vårt land, hvilkas hamnar numera icke hafva det djup, som de förut haft. Dessa hamnar hafva blifvit uppgrundade under tidernas lopp. Huru har detta tillgått? Har det skett genom landvallens höjning eller vattennivåns sänkning, eller genom uppslamning? För vår sjöfart är det mycket viktigt att känna detta och kanske ännu viktigare att känna de förändringar, som djupet af våra farleder

Angående anslag till vattenhöjdmätningstationer och precisionsnivelleringsarbeten.
(Forts.)

Angående
anslag till
vattenhöjd-
mättnings-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)

är underkastadt. De äro visserligen långsamma, men de kunna dock på ett århundrade blifva af ganska stor betydelse.

Denna fråga är visserligen rent vetenskaplig, men jag är öfvertygad, att den också från praktisk synpunkt sedd måste lösas, och att de penningar, som offras på densamma, ingalunda äro bortkastade. Herr vice Talmannen har nyss ordat om, att mycket penningar helt och hållet kastas bort för vetenskapliga ändamål utan någon nytta, åtminstone så vidt han trodde. Jag vill då fråga: är det anslag, som utgår för meteorologiska anstalten hos oss, bortkastadt? Man har dock i alla civiliserade länder — äfven i sådana der man aldrig annars gifvit något för vetenskapliga ändamål, det vill säga länder som icke stå synnerligen högt på kulturskalan — inrättat meteorologiska stationer. Detta har skett i rent praktiskt syfte för att lösa en af de för så väl landtmannen som sjöfarande alla viktiga praktiska frågor — frågan om att med möjligaste säkerhet förutsäga väderleken. Orimligt vore det då att anse, det alla dessa länders styrelser misstagit sig och att de stora medel de för dessa ändamål anslagit varit bortkastade? Säkert är, att hvarje sjöfarande skall intyga, att det anslaget kommit dem i rikaste mått till godo, ja, att de summor, som på detta sätt utbetalts, återgäldats hundrafalt. Men man bör kunna läsa de bulletiner, som meteorologiska anstalten gifver, för att af dem kunna draga slutsatser för väderleken under närmast kommande tiden. Då man med ledning af dessa kartor spår vädret för den följande dagen, är man utsatt för det öde, som ofta drabbar spåmannen, att nemligen spå orätt; men de, som hafva studerat saken, göra det icke så ofta, och får vetenskapen ännu någon tid hålla på med dessa problem, skall man lyckas med temlig säkerhet bestämma väderleken på förhand — derpå är ej det ringaste tvifvel. Vi hafva vidare den zoologiska stationen vid Kristineberg. Hafva icke samtliga herrarne hört, hvilka viktiga upptäckter der gjorts genom undersökning af de minsta organismer vi kunna i mikroskopet skönja? Skulle vi göra oss till godo all denna nytta och gagn utan att också på detta fält bidraga med vår skärf, vore det icke oss värdigt. Och om vi, ledda af en kortsynt egoism och blott ögnande vinsten för den dag som går, skulle afstå från äran att hafva varit med, så skulle vi dyrt få plikta därför. Okunnigheten skulle medföra hundrafalt större förluster, än den ringa penning vårt deltagande i forskningen erfordrar. Låt om oss endast gifva åt vetenskapen en ringa bråkdel af en procent af de fördelar, den årligen gifver landet, så får den hundrafalt större anslag, än det som nu från statsverket utgår för rent vetenskapliga forskning, och hvad som på detta fält offras återgäldas hundra och åter hundrafalt. Jag skulle helst i afseende å detta anslag vilja yrka bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, men tror dock, att den begärda summan kanske något tål att pruta på. — Man kan behöfva mycket, men dock hjälpa sig med mindre, och därför skall jag inskränka mig till att nu yrka bifall till hvad Utskottet föreslagit.

I detta anförande instämde Herrar *Rydin, Hedin, J. H. G. Fred-*

holm, Fredenberg, von der Lancken, Waldenström, Trybom, Key, Tundal, Thomasson och Toll.

Angående anslag till vattenhöjdmätningstationer och precisionsnivelleringsarbeten.
(Forts.)

Vidare anförde

Herr Nils Petersson: Då jag reserverat mig vid denna punkt, vill jag med några ord redogöra för, hvarför jag gjort det. Jag har nemligen icke reserverat mig i afsigt att förhindra, att sådana observationer anställas, hvarom nu är fråga, ty de kunna nog vara lika nödvändiga som andra dylika observationer, utan min reservation afsåg endast, att vi förut skulle ega alla nödiga resurser, som behöfvas dertill, och att af den orsaken ej erfordrades att för ändamålet uppföra ett särskildt anslag. Om vi endast använda de medel, vi redan hafva, tror jag saken skulle vara vunnen, och jag skall söka bevisa denna min mening. Vi hafva ju redan höjdmätningar, som verkställas af Topografiska corpsen, och denna corps kan väl också verkställa dessa mätningar, hvarom nu är fråga. Dertill lära väl icke behöfvas andra mera kvalificerade personer eller vidlyftigare instrument. Vi hafva ju dessutom särskilda nautiskt-meteorologiska anstalter på flera ställen i riket, der dessa observationer mycket väl böra kunna anställas, utan att man derför behöfver inrätta en särskild dyrbar apparat. Häremot torde invändas, att i så fall räcka icke anslagen till, emedan det fordras nya instrument till dessa mätningar; men då dessa anstalter icke kunna existera utan dyrbara instrument, som kosta tusentals kronor, så måtte det ju vara en obetydlighet att dertill anskaffa dessa, för nu ifrågavarande ändamål erforderliga, till 4,000 kronor värderade instrument utan något särskildt anslag. Skulle man invända, att dessa nya mätningar skulle hindra de arbeten, som förut pågå, så får jag säga, att Topografiska corpsens arbeten nog icke äro ifrigare, än att äfven de ifrågavarande kunna medhinnas. På samma sätt torde man kunna förlägga de nautiskt-meteorologiska anstalterna till sådana orter, der dessa höjdmätningar skulle verkställas. Detta är orsaken, hvarför jag icke kunnat dela Utskottets mening, ehuru det prutat på Kongl. Maj:ts framställning. Jag önskar företaget all möjlig framgång, men anser att det kan verkställas med de medel, som redan finnas, och att intet nytt anslag dertill behöfves. På denna grund yrkar jag afslag å det begärda anslaget.

Herr Jonsson i Frörstorp: Som herrarne finna af de vid föreliggande betänkande fogade reservationer, har jag för min del icke kunnat inom Utskottet tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit. Så väl inom Utskottet som under frågans behandling i Kammaren har upplysts, hvad en talare på stockholmsbänken nyss framhöll, nemligen att det skulle vara så fördelaktigt att få dessa stationer för att i en framtid se, huru mycket vattnet sjunkit eller landet möjligen sänkt sig sedan nuvarande tid. För min del synes det mig, äfven om dessa iakttagelser hålla streck, att det kan vara af mindre praktisk betydelse att veta detta. Vi veta litet hvar, att vattnet i Östersjön ömsom stiger och faller, och vi se ju att vattnet i

Angående
anslag till
vattenhöjd-
mättnings-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)

Stockholms ström den ena gången rinner uppåt, den andra gången nedåt. Man finner följaktligen, att vattenhöjdmätningarna icke äro så säkra, som föregående talaren velat påstå. — Han yttrade vidare, att skånska vallen till stor del sänkt sig. Jag känner icke, om så verkligen är förhållandet, men föreställer mig, att, om vattnet sjunkit på ett ställe och vallen sänkt sig på ett annat, dermed icke är sagdt, att man kan förekomma detta, därför att man vet det. Man kan icke förekomma naturens lagar, utan de gå nog sin jemna gång. — Man har jemfört dessa anstalter med de meteorologiska och dervid yttrat, att de senare skulle vara så fördelaktiga. Jag har visserligen i tidningarna sett efter en månads förlopp, huru nederbörden varit i de olika länen under månadens lopp, men jag kan icke finna, att detta kunnat vara till så stor nytta för landbrukarna. Det är dessutom ovisst, om den meteorologiska anstalten i Stockholm, om den också kan se, att det regnat här ena dagen, äfven kan förutse, att det samma dag varit torra i det södra Sverige. Jag tror därför icke, att hvarken dessa meteorologiska eller dessa vattenhöjdmättningsanstalter skola medföra den praktiska nytta man velat låta påskina, och under sådana förhållanden har jag icke kunnat vara med om att tillstyrka bifall till förslaget. Kongl. Maj:t har nu begärt icke mindre än 40,500 kronor för ändamålet, och ehuru Utskottet har nedsatt det till 28,000 kronor, torde det icke komma att stanna vid denna siffra, ty den tid torde icke vara så aflägsen, då Kongl. Maj:t kommer och begär mera, och vi hafva den erfarenheten från meteorologiska anstalten här i Stockholm, att det icke plägar stanna vid det först beviljade anslaget. Då jag således anser, att den nu föreslagna anstalten framdeles kommer att kräfvat betydliga summor utan att lemna motsvarande nytta, yrkar jag afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets hemställan.

Häruti förenade sig Herr *Magnus Jonsson*.

Herr Sven Nilsson: Det är vågadt från min sida att uppträda i en fråga, sådan som denna, då Kammaren mycket väl kan förstå, att jag är särdeles litet hemmastadd i densamma. Men det har här fälots några yttranden, som jag ber att få, så vidt jag kan, besvara.

Man har först och främst sagt, att det är fråga om en utgift, som allt framgent komme att utgå, och att man icke skall stanna vid den siffra, som nu är föreslagen, utan att den skall komma att svälla ut. Jag vill då fästa uppmärksamheten uppå, att det finnes någon inkomseqvens emellan hvad Herr vice Talmannen nyss yttrade och hans yttrande vid ett föregående tillfälle, då han i en med denna likartad fråga rörande ett af mig väckt förslag förklarade, att beviljande af anslag dock berodde på Riksdagen framdeles. Detsamma säger också jag nu, eller att det naturligtvis beror på kommande Riksdagar, om ytterligare anslag härför blir beviljadt eller ej; hufvudsaken är, om det begärda anslaget har skäl för sig eller icke. — Hvad emellertid det ifrågavarande anslagets storlek beträffar, så är det icke så betydligt, som man föreställer sig. Enligt Utskottets förslag skulle 19,700 kro-

nor utgifvas endast för en gång, under en tid af fem år skulle årligen utgifvas 6,750 kronor, och efter dessa fem års förlopp skulle den summa, som sedan allt framgent årligen behöfdes, utgöra endast 1,700 kronor, och det får jag säga, att, då det gäller en sak af den beskaffenhet som denna, detta sistnämnda belopp icke är särdeles stort, äfven om det komme att utgå för någon längre tid. Hvarför jag bi-träddt förslaget, är hufvudsakligen därför, att Preussen och Danmark redan beviljat anslag för samma ändamål, och därför att de undersökningar, som dermed anställas, äfven komma vårt land till godo. Då man nu begär, att Sverige skall deltaga i kostnaden, tyckes det mig icke vara rätt klokt af Riksdagen att motsätta sig det. Det skulle vara att nedsätta oss sjelfva, om vi förklarade, att andra länder må gerna göra undersökningar, hvaraf vi hafva nytta, utan att vi behöfva deltaga i kostnaden därför. Det är något, som jag icke vill vara med om, i synnerhet som det begärda anslaget är af så ringa betydelse. Om det vore så, att de, som icke förstå att uppskatta värdet af de vetenskapliga forskningarna i vårt land, hvartill anslag begäras, därför nödvändigt måste rösta emot att bevilja sådana anslag, då föreställer jag mig, att det skulle blifva särdeles klient bestämdt med vetenskapen i landet, men dess bättre är det ej så. Visserligen är det sant, att vi vid flera tillfällen beviljat anslag till dylika ändamål, utan att de ännu visat sig fruktbarande, men det är nu en sak, som icke kan hjälpas, ty om det än går långsamt med vetenskapens utveckling, går den dock ändå säkert framåt. Det är på forskningens område vetenskapen skall gå fram till sitt mål, och om en eller annan gång anslag beviljas, som icke synligen bära frukt, är det dock säkert, att de utgifter, som i allmänhet utgå för vetenskapliga ändamål, bära så betydliga frukter, att det är omöjligt att kunna uppskatta, huru ofantligt välgörande de äro; och om man än vid något tillfälle, såsom vid detta, icke kan till fullo uppskatta betydelsen af den sak, hvarom fråga är, tror jag dock, att, när det gäller en vetenskap, sådan som den, till hvars befrämjande det nu begärda anslaget är afsedt, man icke bör undandra sig att bevilja detsamma.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Månsson: Jag skall bedja att få förena mig med dem, som yrkat afslag. Det må ursäktas mig, att jag icke, i likhet med den föregående talaren, kan inse behovet af detta anslags beviljande. Jag har, så godt jag kunnat, försökt att studera mig till, huru stor praktisk nytta och fördel vi skulle få af den anstalt, hvarom fråga är, men af Utskottets utlåtande fann jag ingen ledning, och då det hänvisade till Kongl. Maj:ts proposition (sid. 87—96), gick jag till den, men, det får jag öppet bekänna och det må vara mitt eget fel, utan att heller der finna hvad jag sökte. Jag trodde sedan, att jag under diskussionen här i Kammaren skulle kunna få någon bättre ledning för bildande af mitt omdöme i saken, men jag får tillstå, att det icke heller har lyckats mig. Herr Friherre Nordenskiöld har dock försökt, men icke — hvilket möjligen må tillskrifvas min egen oförmåga — lyckats i någon mån öfvertyga mig om den praktiska nytta, som de

*Angående
anslag till
vattenhöjd-
mättnings-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)*

Angående
anslag till
vattenhöjd-
mättnings-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)

ifrågavarande anordningarna skulle komma att medföra. Han började med att säga, att desamma skulle lända till nytta utefter hela kusten från Ystad till Haparanda, men han slutade sitt anförande dermed, att af en eller annan anledning fördelarne deraf egentligen skulle komma hamnarne till godo. Med all aktning för vetenskapen i öfrigt, anser jag likväl, att man icke bör inlåta sig på några nya funderingar i detta fall, der man icke, så vidt jag förstår, på något sätt kan komma till det resultat, hvilket jag så gerna fordrar af hvarje företag, nemligen praktisk nytta. Man har så ofantligt mycket lofordat nyttan af meteorologiska undersökningar och rön. Det må förlätas mig, att jag i min egenskap af jordbrukare icke kunnat inse den praktiska nyttan deraf. Dessa uttalanden angående väderleksförhållanden m. m., som stå att läsa i tidningarne, komma vanligen oss landtbrukare till handa för sent. Man må göra sig hvilka illusioner som helst angående nyttan af dessa undersökningar, så tror jag likväl icke, att de komma att slå väl ut. Det må därför äfven ursäktas mig, om jag, då jag icke kan inse behovet och nyttan af dessa undersökningar, i dessa kritiska tider, då alla behöfva iakttaga sparsamhet och då man icke bör inlåta sig på något företag med mindre det är af yttersta behof påkalladt, icke kan vara med om att bifalla föreliggande förslag. Jag skall därför, Herr Talman, bedja att få förena mig med dem, som yrkat afslag å detsamma.

Med Herr Månsson instämde Herrar *Andersson* i Knarrevik och *A. P. Lind*.

Herr P. A. Siljeström: Jag skall icke yttra mig angående sjelfva den fråga, som föreligger, då densamma blifvit fullständigt utredd af talaren på stockholmsbänken Friherre Nordenskiöld; men jag ber att få fästa mig vid ett bevingadt ord, som yttrades af Herr vice Talmannen och kan vara af en viss betydelse i afseende på den uppfattning, som kan göra sig gällande i Kammaren beträffande den vetenskapliga forskningen. Han yttrade något derom att — jag mins icke ordalagen — den vetenskapliga forskningen kan fortgå till verdens ända och ändå icke gifva fullt tillfredsställande resultat. Ja, forskningen fortgår utan tvifvel så länge, som verlden står, ty vi komma icke till den absoluta sanningen förr än i en annan värld, om vi eljest der få göra de nivelleringar som kunna föra oss till den absoluta kunskapen.

Jag ber att få fästa mig vid en speciel omständighet, som under diskussionen blifvit vidrörd. Man har yttrat åtskilligt angående de meteorologiska observationerna och om meteorologiska anstalternas oförmåga att nöjaktigt förutsäga väderleken, och det kan vara skäl att, såsom icke utan tillämpning på den sak som här föreligger, yttra något om dessa redan befintliga anstalter. Med afseende nu på den viktiga frågan, huru man skall få veta väderlekens beskaffenhet åtminstone för några dagar i förväg, hvilket ju vore af synnerlig nytta för landtbrukaren, sjömannen och många andra, så kan man dervid gå till väga på olika sätt. Man kunde tillförene t. ex. anlita

den gamla almanackans godtyckliga förutsägelser; men Vetenskapsakademien har nu strukit ut uppgifterna derom såsom otillfredsställande, så att man icke längre har den utvägen öppen, och man nödgas söka någon bättre källa för vinnande af den kunskap, man i allt fall eftersträfvat. Jag erinrar mig, à propos detta, hurusom för många år sedan den utmärkte astronomen Hansten i Kristiania en gång afskaffade dessa spådomar ur den norska almanackan, men med den påföljd, att norrmännen köpte svenska almanackor, i hvilka dessa spådomar då ännu funnos, så att han nödgats åter införa de gamla odugliga förutsägelserna.

Det ligger i den menliga naturen ett behof att komma till kunskap; och sker det icke på ett sätt, så sker det på ett annat; men vill man gå till väga på ett sådant sätt, att sann kunskap må vinnas, så gifves icke någon annan utväg än att vända sig till vetenskapen; och vetenskapen har på senare tider börjat inom detta område arbeta på ett sätt, som gör, att det icke kan vara det ringaste tvifvel om, att man kan hända inom en ej allt för aflägsen framtid skall komma till den insigt, man ur praktisk synpunkt önskar och behöfver, ja, till resultat i den vägen, hvarom man nu ej ens kan drömma. Men hvad är vilkoret derför? Må man ihågkomma, att väderleksförhållandena här i Sverige icke äro någonting för sig enstaka, utan tvärt om äro mer och mindre beroende af och stå i sammanhang med väderleksförhållandena på alla andra ställen af jorden. Icke förr än de meteorologiska anstalter, som blifvit inrättade, och de, som ännu komma att inrättas i alla länder, allt mer och mer fått fullgöra ett vidtomfattande och långvarigt arbete, blir det i fullaste mått möjligt att komma till all den visshet, som man i detta fall kan önska. Och så är det med all vetenskaplig forskning. Äfven den, som i början kan se ut såsom något i sig sjelft ofruktbart och af ingen betydelse för det praktiska lifvet, leder likväl under tidernas lopp till gagneliga resultat. Man måste i det fallet bygga på en förhoppning. Men vetenskapens vinningar löpa med ränta på ränta, och hvarje sanning, som upptäckts, huru abstrakt den än må vara, kan på tid och längd, under det sanning framkallas efter sanning, omsider leda till någon stor sanning, som bringar välsignelse åt menskligheten. Så måste man uppfatta vetenskapens arbete, icke blott efter dess tillfälliga nytta för stunden.

Friherre *Stackelberg* instämde i detta anförande.

Herr J. H. G. Fredholm: Jag har blifvit uppkallad att begära ordet i denna fråga på grund af ett par villomeningar, som uttalats.

En ärad talare på vestgötabänken sade, att detta anslag icke syntes honom medföra någon praktisk nytta, då vi derigenom icke kunna verka någon ändring i naturlagarne, och i det sista påståendet har han fullkomligt rätt. Men det är icke meningen att genom undersökningen söka åstadkomma förändringar i naturen eller naturlagarne, utan meningen är att söka få lära oss, *hvilka* förändringar som försiggå i naturen, på det att vi derefter må kunna rätta oss. Det är

*Angående
anslag till
vattenhöjd-
mättnings-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
vattenhöjd-
mätning-
stationer och
precisions-
nivellerings-
arbeten.
(Forts.)*

deruti den praktiska nyttan af sådana undersökningar som denna ligger, ty om att vara praktisk är att välja de medel, som leda till ändamålet, så fordras dertill i första rummet kunskap. Utan kunskap kunna vi icke bilda oss någon föreställning om, hvilka medel fördelaktigast föra oss till det önskade målet. De telluriska förändringarna kunna visserligen för vissa korta tidsögonblick synas ofantligt obetydliga, men i tidernas längd blifva de af stor betydelse och få för människan en större betydelse än några andra förändringar i naturen, just därför att de inverka på hela hennes tillvaro. Man talar så mycket om, att människan är naturens herre, men vi må icke föreställa oss, att människan är detta på grund af hennes makt. Skall människan vara och blifva naturens herre, skall det ske endast derigenom, att människan sättes i tillfälle att känna och göra sig förtrogen med huru naturen verkar samt i alla förhållanden ställa sig naturens lagar till efterrättelse, med ett ord att vara klok och praktisk. Det är på denna grund jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Herr Talman! Mine Herrar! Den vetenskapliga sidan af föreliggande fråga torde jag icke behöfva vidare för Kammaren utveckla, äfven om jag dertill vore rätte mannen, hvilket jag icke är. Den har tillräckligt blifvit framlagd af trenne talare på stockholmsbänken. Jag vill endast med anledning af de anmärkningar, som blifvit gjorda angående åtskilliga andra anslag, säga, att jag icke vet, att något anslag till vetenskapligt ändamål, som blifvit begärdt med min kontrasignation, har visat sig vara grundadt på origtiga uppgifter. När anslag begärdes till Professor Gyldéns astronomiska beräkningar, sades på förhand, att anslaget var afsedt för fyra år, och jag vet icke, att hittills någon framställning förekommit om öfverskridande af dessa 4 år. Vid frågan om anslaget till astronomiska observationers tryckning sades också på förhand, att beloppet var beräknadt för 3 år, och jag vet icke någon anledning att antaga, att detta icke var en korrekt uppgift. Jag hyser stor motvilja att lägga fram för Riksdagen begäran om anslag, der icke undersökningar, så godt ske kan, gjorts för att kunna på förhand veta, hvad beslutet innebär, och konsekvenserna af hvad man beslutar. Så har också skett uti ifrågavarande fall. Här har beräknats icke blott kostnaden för nästa år, utan och hvilka kostnader behöfvas för arbetets fortgående under ett visst begränsadt antal år och hvilka kostnader skola blifva ständiga. Den sista kostnaden är i Kongl. Maj:ts proposition beräknad till 2,500 kronor. Utskottet har nu ansett sig böra tillstyrka en inskränkning i observationsstationerna, hvarigenom denna samma kostnad skulle nedbringas till 1,700 kronor. Efter ett visst antal år skulle således kostnaden blifva 1,700 kronor årligen — det är den stora, grufliga affären, för hvilken man ansett sig böra skrämma Kam-maren.

Jag får också nu erkänna, att, huru högt jag än skattar det vetenskapliga värdet och det möjligen i framtiden blifvande praktiska värdet, som ifrågavarande undersökningar hafva och komma att få, skulle jag dock icke tillstyrkt Kongl. Maj:t att i år framlägga en

proposition i ämnet, derest icke frågan väckts af en vänskaplig grannmakt, som till följd af i *det* landet verkställda observationer ansett af vigt, att liknande observationer skedde på Östersjöns öfriga kuster. Denna inbjudning har antagits af Danmark. En gammal sats är, att med gåfvor och gengåfvor bevaras vänskap längst, och att med tillmötesgående vinner man mest. Då det alltid måste anses vara ett behjertansvärdt intresse att stå i vänskapligt förhållande till våra grannar, och då anslaget å ena sidan icke är synnerligen stort och å andra är af direkt nytta för Sverige och svensk vetenskap, har jag trott mig skyldig tillstyrka Konungen att af Riksdagen nu begära nödiga penningmedel för ändamålet. Derigenom visar man en vänskaps-tjenst, på samma gång man uträttar något, som är till nytta för vår egen räkning.

Dessa äro skälen, hvarför jag får hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, på sätt densamma af Stats-Utskottet tillstyrkts, ty de förändringar Stats-Utskottet gjort äro sådana, att de kunna af Kongl. Maj:t accepteras.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, framstälde Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag så väl å denna hemställan som å Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition; och fann Herr Talmannen den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

»Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 74:de punkten af Utlåtandet N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit så väl Stats-Utskottets ifråga-varande hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.»

Omröstningen utvisade 108 Ja och 77 Nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 6.

Till handläggning företogs härefter Lag-Utskottets Utlåtande N:o 48, i anledning af väckt motion med förslag till Lag »angående skyldighet till skogsvård för enskilde skogsegare i riket».

Utskottet hemstälde, att berörda, af Herr N. Petersson väckta motion icke för närvarande måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservation anmälts af

Angående anslag till vattenhöjdmättningsstationer och precisionsnivelleringsarbeten.
(Forts.)

Lagförslag angående skyldighet till skogsvård för enskilde skogsegare i riket.

Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilda
skogsegare i
riket.
(Forts.)

Herrar Thomasson, Sandberg, Ekenman, F. Andersson i Helgesta, Smedberg, H. Andersson i Nöbbelöf och Lewin.

Efter föredragning af ärendet anförde

Herr Thomasson: Såsom Kammaren behagade finna af föreliggande betänkande, hafva de framställningar och förslag, som från vissa delar af riket framkommit angående lagstiftning till skydd för enskilda skogar, och den stora uppmärksamhet denna fråga, då den på grund af enskilda motionärens förslag förekommitt till behandling i Kammaren, ådragit sig, föranledt Kongl. Maj:t att å nyo taga frågan under behandling, och har med anledning häraf Kongl. Maj:t anbefalt Domänstyrelsen att inkomma med utlåtande, huru vida och i sådant fall på hvad sätt lagstiftningen kunde anses böra ingripa till skydd för enskildes skogar. Domänstyrelsen har från samtliga skogsinspektörer och jägmästare infordrat svar på åtskilliga frågor, framställda i ett formulär, som äfven finnes intaget i Utskottets utlåtande. Från samtliga vederbörande hafva svar ingått, och ärendet är för närvarande under utredning till föredragning inom Domänstyrelsen. Med hänsyn till den omständigheten, att man snart har att förvänta ett omfattande utlåtande af Domänstyrelsen, har nu Lag-Utskottets majoritet ansett, att Riksdagen för närvarande ingenting bör i saken åtgöra. Denna mening skulle äfven jag för min del omfattat, om det icke till Lag-Utskottets kännedom kommit, att de svar, som Domänstyrelsen erhållit från vederbörande tjänstemän, äro af sådan beskaffenhet, att man efter all anledning kan förvänta, att Domänstyrelsen skall afstyrka all lagstiftning i fråga om skyldighet till skogsvård för enskilda skogsegare. Då så är förhållandet, och man följaktligen kan befara, att Kongl. Maj:t skall i ett sådant utlåtande finna anledning att låta frågan för en längre eller kortare tid hvila, men jag är af den åsigten — hvilken jag tror delas af många inom Riksdagen och särskildt inom denna Kammare — att något, och detta snart, måste göras till hämmande af den skogssköfving, som obestriddligen pågår inom vissa delar af riket, om icke denna skogsförödelse mycket snart skall bringa olycka öfver vårt land, ville jag inom Lag-Utskottet, att Utskottet skulle till följd af motionen föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville framlägga en lag i sådant syfte för att sålunda i någon mån motverka det intryck, Domänstyrelsens väntade utlåtande skulle kunna åstadkomma. Jag hade tänkt att i reservationen framlägga ett motiveradt förslag till en sådan skrifvelse, men då Utskottets betänkande justerades, var tiden mycket knapp för mig, så att jag icke medhann det. Jag vill nu i stället underställa Kammarens pröfning ett sådant förslag. Jag vet nog, att detsamma icke kan leda till något Riksdagens beslut, emedan frågan redan fallit i Första Kammaren, men jag åsyftar, såsom jag redan antydtt, med förslaget endast, att Kammaren skulle afgifva en opinionsyttring till ledning för Kongl. Maj:t. Det förslag, Herr Talman, hvarå jag anhåller om proposition, är detta: »att Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, det ville Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag angående värden

af enskildes skogar i riket, grundad på skyldighet för jordegaren att vid afverkning af skog å mark, som bör till skogsbörd bibehållas, vidtaga åtgärder för betryggande af skogens framtida bestånd».

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsgare i
riket.
(Forts.)*

Häruti instämde Herrar *Granlund, Thestrup, Sandwall, Eklundh, Ahlström, Rydin* och *von der Lancken*.

Herr E. P. Jonsson: Herr Talman! Jag anser för min del icke en sådan skogslag för enskildes skogar som den, hvarom här är fråga, vara så af behovet påkallad, som den föregående talaren påstått, och då frågan om skogslagstiftning nu är under utredning hos Domänstyrelsen, anser jag det icke vara skäl för Riksdagen att vidtaga några åtgärder eller besluta någon skrifvelse rörande densamma.

I öfrigt ber jag få nämna, att åtminstone inom den ort, der jag bor, skogsegarne sjelfve numera allmänt kommit till fullkomlig insigt om att hushålla med sina skogar och lärt sig inse, hvilken värdefull egendom de hafva i skogen, och sjelfve börjat draga försorg om noggrann hushållning med sina skogar. Skogsegarne hålla äfven årligen möten och sammanträden för att öfverlägga, rådgöra och besluta om hvilka åtgärder som i afseende till landets klimat och belägenhet äro lämpligast att vidtaga för skogshushållningen. De hafva äfven börjat utså skogsfrö. Sistlidne sommar verkställdes en betydlig sådd af skogsfrö på sådana marker och ställen, der sådant ansågs nödvändigt och lämpligt, hvarjemte kompetenta personer reste omkring i socknarne och undervisade skolungdomen i sådd af skogsfrö. För min del yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Nils Petersson: Jag får bekänna, att jag, redan då jag väckte denna motion, hade reda på de skäl, Utskottet nu anfört för afslag å densamma. Men jag tänkte på det gamla ordspråket: »medan gräset gror, dör kon», det vill här säga: medan Domänstyrelsen funderar på hvad som bör göras, utrotas skogarne. Jag tog mig därför friheten väcka ifrågavarande motion, för att frågan skulle hållas vid lif.

Då emellertid Första Kammaren redan afslagit motionen, torde jag icke behöfva yttra mig i frågan om lagförslaget. Jag inser mer än väl, att Kammaren nu icke har annat att göra än att ingå på det förslag, som af Utskottets vice ordförande nu blifvit framställt, och att man ännu så länge får se tiden an.

Jag anhåller därför om bifall till det af Herr Thomasson nu framställda skrifvelseförslaget.

Herr Anders Huss: Herr Talman! Då jag af den vid Lag-Utskottets betänkande fogade reservationen ser, att mer än hälften af denna Kammares ledamöter inom Utskottet reserverat sig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, så torde jag till äfventyrs icke gå så många af Utskottets ledamöter i förväg, då jag nu tager till ordet för att taga Lag-Utskottets förslag i försvar.

Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)

När Kammaren senast var inne på det kapitel, hvarom här är fråga och som handlar om skog, vann den åsigt jag då omfattade bifall af motionären i denna fråga, och jag har anledning antaga, att vi skulle mötas äfven i denna fråga under rätt vänskapliga förhållanden, om frågan för närvarande befunnit sig i det läge, att diskussion om densamma och dess detaljer kunde ifrågakomma. Så är emellertid icke förhållandet, då Första Kammaren redan antagit Utskottets förslag, och frågan således vid denna riksdag ovikorligen fallit. Nu har Utskottets ärade vice ordförande framlagt ett skrifvelseförslag och dervid äfven tillagt, att afsigten med detsamma vore ingen annan än att åstadkomma en opinionsyttring. Huru vida det kan vara välbetänt, att i frågans nuvarande skick framställa en opinionsyttring, vågar jag för min del betvifla, eftersom ju Riksdagen snart nog har att motse från regeringen ett förslag till lag i denna rigtning, och Domänstyrelsen har till en fullständig, grundlig och vidtomfattande utredning af denna fråga rikligt material, samladt från rikets alla landsändar. Dessutom synes mig ifrågavarande skrifvelseförslag vara till sitt innehåll allt för knapphändigt för att kunna tjena till ledning för Kongl. Maj:t vid uppgörande af förslag till lag angående skyldighet till skogsvård för enskilde skogsegare i riket. Jag tror icke att Kammaren skulle uträtta så mycket med denna skrifvelse, som en eller annan möjligen anser, och vill derfor hemställa, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Jag hade visserligen ämnat göra några anmärkningar mot det föreliggande förslaget så väl i princip som i vissa detaljer, men då jag derigenom skulle äfventyra att draga frågan in på en diskussion, som till ingenting skulle gagna, inskränker jag mitt yttrande derhän att yrka bifall till Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Boström, Blomberg, Nydahl* och *Arhusiander*.

Herr Berglöf: För min del skulle jag icke hafva något emot tillkomsten af en sådan lag, att enskild skogsegare skulle efter afverkning vara skyldig att sörja för skogens återväxt, men jag anser det vara öfverflödigt, att Riksdagen för närvarande gör något åt saken, då frågan hvilat hos Kongl. Maj:t för utredning. På sätt Utskottets betänkande utvisar, har Kongl. Maj:t tagit saken om hand och anmodat Domänstyrelsen att inkomma med utlåtande i ämnet. Domänstyrelsen har i anledning här af i sin ordning infordrat vederbörande skogsinspektörers och jägmästares yttranden öfver vissa af styrelsen till dem framställda frågor. Riksdagen bör derfor kunna vara förvissad om, att när Domänstyrelsens utlåtande till Kongl. Maj:t inkommit, skall Kongl. Maj:t med beaktande af frågans vikt uppgöra och framlägga för Riksdagen det förslag till lag i ämnet, som Kongl. Maj:t kan finna af behovet påkallad. Först sedan det visat sig, att Kongl. Maj:t icke funnit sig af de inkomna upplysningarne föranledd att framlägga något dylikt förslag, kan det vara skäl för Riksdagen att göra sig påmint. Den här föreslagna skrifvelsen förefaller mig innebära en uppmaning till Kongl. Maj:t att påskynda ärendet, men så vidt jag

inser, är detta alldeles icke behöfligt. På dessa och förut anförda skäl, ber jag att få yrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herrar *Gunnar Eriksson* och *Svensson* i Edum instämde med Herr Berglöf.

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med den siste talaren. I likhet med honom vill jag icke, att Riksdagen afgifver någon opinionsyttring i denna fråga. Lag-Utskottets ärade vice ordförande har redan upplyst, hvad äfven Utskottets betänkande utvisar, att Kongl. Maj:t redan sökt införskaffa alla nödiga upplysningar i denna sak, och det lär väl icke vara skäl att uttala någon opinionsyttring förr, än det visat sig om dessa påbörjade och delvis redan verkställda undersökningar leda till något resultat. Det har förväntat mig, att den ärade motionären, som städse visat sig så öm om folkets rättigheter, nu föreslagit att sätta så godt som hela den svenska jordbrukande befolkningen under särskild uppsigt och förmynderskap af jägeribetjeningen. Att en hel del stadsbor och andra icke skogsegare vilja vara med om den här ifrågasatta opinionsyttringen, kan jag väl förstå. Om jag i min ort rörande denna sak talat med *prester* eller *tjenstemän*, eller andra, som icke ega jord eller skog och som måste köpa sin ved, så hade nog flere af dem visat sig ytterst angelägna derom att få en lagstiftning i det här ifrågasatta ytteret. Ty, säga desse, förr i tiden kunde jag få en famn ved för 3 kronor, nu kostar den fem kronor, och han ville gerna komma till den gamla tiden. Men han betänker icke att med nutidens kommunikationer använder man skogen på bättre sätt än till ved eller till att låta den ruttna ned. Denna opinionsyttring skulle, har man sagt, vara motiverad deraf, att man fruktade att Domänstyrelsen efter infördrade upplysningar skulle komma till det resultat, att icke tillstyrka ett lagförslag i den önskade riktningen, och att således ej heller ett sådant vore från Kongl. Maj:t att förvänta. Men om alla sakkunniga myndigheter efter en noggrann undersökning verkligen skulle komma till ett sådant resultat, så borde väl detta få anses såsom ett bevis derpå, att den önskade lagstiftningen icke vore nödig eller gagnelig. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Med Herr vice Talmannen instämde Herrar *Larsson* i Nordmarks-hyttan och *Petersson* i Hamra.

Herr Hans Andersson: De talare, som yttrat sig för bifall till Lag-Utskottets förslag, hafva såsom enda skäl därför anført, att frågan för närvarande hvilade hos Kongl. Maj:t och att Domänstyrelsen snart skulle komma in med utlåtande i ämnet. Det är med anledning deraf att man hört, att Domänstyrelsen skulle afstyrka föreskrifter i den riktning, hvarom här är fråga, som reservanterna kommit till det resultat de gjort. Hvar och en, som rest genom mellersta och södra Sverige, har säkerligen sett, hurusom stora sträckor af landet äro fullkomligt sköflade på skog. Man ser, der för 20 år sedan en reslig

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

skog växte, icke annat än stenar och stubbar. Jag tror därför att det är alldeles növärdigt att vi få en lagstiftning i det syfte motionären föreslagit. Något förmynderskap öfver den jordbrukande befolkningen synes mig dess mindre kunna sägas deri innebäras, som motionärens förslag endast gäller mark, der jordbruk icke kan drivas. Jag instämmer för min del i det af Lag-Utskottets vice ordförande framställda yrkande.

Herr P. M. Larsson: Då jag i allmänhet anser det vara en mycket betänkelig sak att ingripa i den enskildes hushållning, öfverraskade det mig rätt mycket, att den framställning om skogshushållning, som af enskild motionär väcktes vid 1883 års riksdag, och som gick mycket längre än den nu ifrågavarande, blef af denna Kammare antagen. Motionären har denna gång framkommit med ett förslag som till sina följder skulle blifva drägligare än det förra, och det förefaller mig att en lagstiftning, som blott afsåge att söka befrämja skogsåterväxten, skulle kunna blifva gagnande. Den skulle icke lägga hinder i vägen för eller bestämma det en eller annan procent af skogsområdet årligen finge atverkas, utan inskränka sig till bestämmelser om skyldighet att så eller plantera eller lemna fröträd för sjelfsådd. Då man icke utan yttersta nödtvång bör ingripa i den enskildes skoghushållning, är också detta hvad jag för min del anser vara berättigadt från statsmakternas sida; förutsatt att man icke tillskapar någon tjänstemannacorps, hvarmed staten eller den enskilde betungas. Som emellertid nu frågan kommit i ett annat skede än förut, derigenom att regeringen påkallat vederbörandes yttrande i saken, och då dessutom Lag-Utskottets ledamöter varit af ganska stor meningsskiljaktighet i afseende på hvad som nu bör göras, så förefaller det mig, att vi böra uppskjuta saken och afvakta hvad som kan komma från regeringen. Det är ju möjligt, att Domänstyrelsen icke anser fördelaktigt att tillstyrka en ny lagstiftning, i det syfte motionären önskar, men i alla fall är det väl rätt, att vederbörande myndigheter få inkomma till Kongl. Maj:t med yttranden om hvad som kan vara lämpligt och nyttigt och meddela upplysningar i frågan. Ty äfven om dess lösning derigenom skulle uppskjutas ett eller annat år, så är detta väl ingen farlig tidsutdrägt. Herr Thomassons skrivelseförslag kan jag ingalunda biträda.

Jag anser på grund häraf, att Utskottet handlat rätt, då det hemställt, att motionen för närvarande icke måtte till någon åtgärd föranleda, och jag skall därför också yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Farup: Då jag två gånger förut för Kammaren framlagt motioner i syfte att söka bevara våra skogar från förödelse, behöver jag nu säkerligen icke försäkra Kammaren, att jag är en mycket varm vän af att dessa skogar, såsom en af landets största härligheter, för framtiden bevaras. Det har alltid varit och är fortfarande min öfvertygelse, att skogarne lida mest af en hänsynslös, onaturlig spekulation, derföre gingo mina motioner ut på att i någon mån hejda denna spekulation. Men mina motioner lyckades icke hos Kammaren vinna gehör, och följden blef, att skogssköfvingen — om man får kalla den

så — fortfar på somliga trakter, medan deremot andra trakter veta litet af denna sköfving. Att i frågans nuvarande skick ingå till regeringen med en sådan skrifvelse, som vice ordföranden i Lag-Utskottet föreslagit, tror jag icke vore välbetänkt, då syftmålet icke vore annat än att åstadkomma en påtryckning på regeringen för att framtvunga ett lagförslag i åsyftad rigtning. Detta tror jag icke vore lämpligt; och hvad sjelfva skrifvelsen angår, kan jag icke instämma deri, då åt densamma gifvits en så vidsträckt betydelse. Ty så vidt jag förstod, gick skrifvelsen ut på, att jordegaren skulle efter anställd afverkning vidtaga åtgärder för betryggande af skogsåterväxt. Jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet på, att det på många orter — i synnerhet i de nordliga trakterna af landet — skulle blifva ytterst svårt att efterkomma sådana föreskrifter. Det är allmänt känt, att den s. k. skogsgränsen under senare tiden, dertill jag må hända får räkna århundradet, dragit sig allt längre och längre ned åt landet — på samtliga trakter kanske flera mil. Der förekommer ingen återväxt, fast endast öfvermogen skog afverkas. Klimatiska förhållanden göra, att skogen icke växer inom denna skogsgräns. Om således en skogsegare der högge några öfvermogna träd, skulle han åter plantera i stället, och han skulle drabbas af ansvar, därför att träden icke kunde växa i följd af naturförhållanden.

Så vidt jag förstod, afsåg skrifvelseförslaget de ställen, der större afverkning af skog egde rum eller skog förstördes. Såsom vi veta, rasa i synnerhet i Norrland stora skogseldar, hvilka förstöra mildtals af skog. Det låter då tänka sig, att man skulle kunna ålägga jordegaren, för hvilken skogen tagit skada genom eld och därför måste afverkas, att åter plantera denna skog, hvilket ibland kunde blifva så dyrt, att det skulle kosta hela hans hemman. Jag tror därför icke denna skrifvelse bör hafva så vidt omfattande syfte, som vice ordföranden i Lag-Utskottet antydde. Jag kan icke heller gå in på att en lagstiftning skall gå i den rigtning, att den allt för inycket kränker enskildes eganderätt, och jag tror icke heller att detta är nödigt, om man blott är i stånd att vidtaga åtgärder mot det hänsynslösa spekulationsraseriet.

Jag ber därför att få yrka bifall till Utskottets hemställan.

Med Herr Farup instämde Herr *Näsman*.

Herr Nils Petersson: Jag begärde ordet hufvudsakligen för att besvara vice Talmannens påstående, att jag sträfvade efter att sätta svenska folket under förmynderskap. Jag undrar, om han läst det lagförslag, hvarom min motion handlar. 3 § i lagförslaget — jag ber om ursäkt, att jag uppläser den — stadgar: "För utöfvande af uppsigt öfver efterlefnaden af denna lag skola på kommunalstämma för den tid och till det antal stämman bestämmer väljas tillsyningsmän, hvilka hafva till åliggande att, när föreskrift i lagen eller beslut, som med tillämpning deraf är gifvet, öfverträdes eller icke behörigen iakttages, derom hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande göra anmälan." Här hafva vi de förskräckliga uppsyningsmän, jag föreslagit. Kan

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

någon lag vara beskedligare? Vill man icke underkasta sig en sådan polis, den man ju sjelf eger välja, vill man ingenting. Att ett verkligt behof förefinnes om införande af en lag, sådan jag föreslagit, derom vittna nogsam de många skalliga, afverkade marker, som finnas i landet; derom behöfver jag icke yttra något vidare.

En talare har sagt, att det vore hårdt att åläggga en jordegare, som afverkat sin skog, att sörja för dess återväxt. Hvad lagen innehåller härom måtte han icke heller hafva läst. I 2 § af lagförslaget, hvilken handlar härom, heter det: "Sker afverkning af skog å mark, som enligt föregående paragraf skall bibehållas till skogsbörd; och lemnas ej fröträd, ung skog eller växande plantor kvar till den mängd och beskaffenhet, att deraf kan vinnas erforderlig återväxt, vare jordens egare skyldig att derom draga försorg." Är detta så mycket? Eller är det för mycket, att, om en jordegare, må vara i Norrland eller Småland, går så illa åt sin skog, att han å marken icke kvarlemnar ens fröträd, ungskog eller växande plantor, han ställer så till, att marken åter blir skogbeväxt.

Det är icke värdt att tvista om, huru vida den föreslagna skrifvelsen skall afgå eller icke. Jag vill dock tillägga, att jag icke skulle besvärat Kammaren med förevarande motion, om jag icke blifvit undermåttad derom, att det utlåtande i frågan, som Domänstyrelsen kommer att afgifva, icke kommer att gå i samma riktning som min motion, utan endast kommer att föreslå åtgärder till förekommande hädanefter af de stora skogseldarna. Att vid sådant förhållande en opinionsyttring i frågan göres, torde icke vara origtigt.

Herr J. W. Lindh: Då jag tillhör den del af landet, som redan är välsignad med en skogslag, och då jag har stor erfarenhet af den nytta, denna lag åstadkommit, och då jag dessutom är en varin vän af skogshushållningen, så anser jag mig böra yttra några ord i denna fråga.

Jag har i 40 år tillhört den nordliga delen af Sverige, och under denna tid har jag varit i tillfälle att se, huru man der afhändt sig sina tillgångar genom att sköfva skogen, hvilken anses vara det bästa en hemmanssegare har. Detta har naturligtvis skett på deras efterkommande bekostnad. De hafva afverkat sin skog så, att det knappast funnits kvar så mycket som till en gärdesgårdsstör. Detta bör man förekomma genom en lag, som bestämmer hvad som får afverkas både för eget behof och till afsalu. Detta skulle vara mycket fördelaktigt för skogen, om derigenom finge sin bestämda återväxt. Nu har det visat sig att sunder de 15—20 år, som denna skogslag existerat, har dess verkan varit så kraftig, att på de ställen, der skogen förr varit alldeles uthuggen, har den nu vuxit upp och blifvit till nytta och välsignelse för efterkommande, som under andra förhållanden icke kunnat hafva den ringaste förhoppning att få någon nytta af skogen.

Jag har endast velat uttala detta men gör i alla fall icke något yrkande, utan ber endast att få instämma med Herr Nils Petersson i Runtorp i den motion han afgifvit.

Herr Sven Nilsson: Jag skall denna gången förena mig med

vice Talmannen. Jag undrade, hvad det af Utskottets vice ordförande i Kammarerna framlagda skrivelseförslaget skulle tjena till, men jag fick upplysning derom af en ledamot i Utskottet, hvilken fått den föreställningen, att Domänstyrelsen skulle anse den ifrågasatta skogslagstiftningen obehöflig. Mig förefaller det underligt, att man på förhand söker jäfva en styrelses åsigt, och att Kammarerna vill genom framläggande af ett förslag, som går i motsatt rigtning mot hvad styrelsen anser vara rätt, i förväg utöfva ett tryck på denna styrelses åsikter. Jag hade trott det skulle vara nyttigast, om embetsmyndigheterna finge fritt och opartiskt framlägga sina meningar för regeringen.

För öfrigt skulle jag beklaga, om Domänstyrelsen hade samma åsigt i frågan som motionären och reservanterna, emedan jag vill respektera den enskildes eganderätt, och att man icke skall genom lagstiftningen kunna hushålla med jordbrukarna huru som helst. En talare har påstått, att här icke är fråga om jorden, utan om skogen. Jag frågar deremot, om icke skogen växer på jorden, och om det således icke skulle blifva jorden, som skulle drabbas utaf följderna af denna lag. Sak samma likväl om det är jorden eller skogen hvarom man vill lagstifta, ett faktum är dock att den föreslagna lagen blir ett ingrepp i den enskilda eganderätten. Motionären säger att icke länsman eller kronofogde ej heller skogstjensteman skulle hafva uppsigten öfver efterlefuaden af denna lag, om den komme till stånd, utan kommunalstyrelsen. Hvad betydelse en sådan tillsyn, der jordegarna skulle hafva tillsyn öfver sin egen skog, skulle få, kan man väl på förhand se. Den skulle blifva af den beskaffenhet, att den tjenade till ingenting, och i så fall behöfs ingen lag. Men få vi blott lagen, nog få vi då snart med statens tjensteman att göra äfven.

För lång tid sedan fans i Skåne en lag af samma beskaffenhet som den föreslagna och som inom den s. k. "Werkalinien" beröfvade jordegarna fri dispositionsrätt öfver deras skog och för hvars upphäfvande våra förfäder kämpade i hundratals år och slutligen vunno seger. I de trakter, der denna lag var gällande, finnas ännu sorgliga minnen om huru kronofogdar, länsmän och jägarebetjening huserade med bönderna; slagsmål och skogsstölder voro följderna af denna lag, och jag skulle beklaga, om vi nu åter skulle komma att återfå en dylik lagstiftning, hvilken väckte så stor förskräckelse i de landsorter, der den tillämpades. Låtom oss icke skänka bort vår frihet.

Jag anhåller, Herr Talman, om bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Örwall, Ljunggren, Trulsson, Andersson* i Himmelsby, *Jonsson* i Carlshed, *Nils Jönsson, Ersson* i Vestlandaholm och *Björkman* instämde i detta anförande.

Herr Pehrsson i Törneryd: Jag tror mig vara lika varm vän, som trots någon, utaf att skogarne icke måtte taga slut i vårt land, och i likhet med många andra anser jag en skogslagstiftning för de norrländska länen vara alldeles nödvändig, med hänsyn till det vidsträckta omfång, i hvilket skogsafverkningen der pågår. Förhållandena äro dock olika inom olika delar af landet; och hvad som i skogslag-

*Lagförslag
angående
skuldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)

stiftningsväg passar för Norrland passar icke för mellersta Sverige, och hvad som är lämpligt för mellersta Sverige duger icke för södra delarne af landet.

En af Lag-Utskottets ledamöter yttrade nyss, att det icke vore meningen att ålägga den enskilde att plantera skog på någon annan mark än den, som icke vore till odling användbar, och det var detta uttalande, som gaf mig anledning att begära ordet för att få fråga, huru det skulle gå med en stor del våra jordbrukare, som hafva en mycket inskränkt åkerareal, men hvars värdefullaste egor bestå i utegor och därför måste taga sin hufvudsakligaste inkomst af sina naturliga betesmarker, hvilka väl äro mycket stembundna — något som dock ej hindrar att emellan stenarna vore en god gräsväxt — om man skulle ålägga dem att plantera skog på en sådan mark, hvilken i många fall delvis skulle kunna användas till odling. Jag hemtar stöd för min uppfattning, att man icke bör, som meningen är med ifrågakommande skrivelseförslag, åstadkomma någon opinionsyttring, särskildt på det sätt som föreslagits, ytterligare deraf, att jag tänker mig, att, i fall man skrifer till Kongl. Maj:t i denna sak, man skall vara beredd att nu likasom alltid, då man vidtager en sådan åtgärd, möta konsekvenserna deraf, och jag hemställer till herrarne, som helt säkert hafva kännedom om det sätt, på hvilket statens boställsskogar och skogarne å ecklesiastika boställen vårdas under uppsigt och ledning af skogsstatens tjänstemän, huru det skulle taga sig ut, om denna samma tjänstemannacorps skulle utöfva tillsyn öfver den enskildes skogar, hvilket naturligtvis skulle ifrågakomma, om man antog en skogslag, sådan man med skrivelseförslaget afser.

Man bör äfven betänka en annan sak, och det är, att i och med detsamma man antager en skogslagstiftning, gående i den riktning, hvarom här fråga, så får man också vara beredd på en stor tillökning i skogsstatens tjänstemannacorps. Det går ganska lätt att uppsätta en sådan och få den på ordinarie stat, men det går icke lika lätt att taga bort den, om man skulle anse den vara obehöflig. Jag beklagade verkligen, om Riksdagens beslut om en skogslagstiftning angående den enskildes pligt att vårda sin skog skulle hafva till följd, att uppsynen deröfver lades i händerna på sådana skogsvårdare, hvilka för närvarande hafva uppsigten öfver de boställsskogar jag nyss nämnde.

Det är med anledning af hvad jag fruktar i dessa hänseenden, som jag yrkar afslag på det framställda skrivelseförslaget, allra helst som jag för min del icke kan tänka mig, huru det skulle taga sig ut, om Riksdagen skulle, såsom af Herr Thomasson föreslagits, hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till lag angående vården af enskildes skogar i riket, grundad på skyldighet för jordegaren att vid öfvervakning af skog å mark, som bör till skogsvård bibehållas, vidtaga åtgärder för betryggande af skogens framtida bestånd. Hvem skulle bestämma, hvilken mark skulle till skogsbörd bibehållas? Måne ett sådant bestämmande skulle öfverlemnas åt skogstjänstemännen, eller skulle några andra tillsättas för detta ändamål? Då jag således för min del icke kan vara med om ett sådant skrivelseförslag, så anhåller jag få yrka afslag derå.

Häruti instämde Herr Nilsson i Vrångebol.

Herr Folke Andersson: Herr Talman, mine Herrar. Det är icke längre någon hemlighet, att våra skogar på ett betänkligt sätt sköflas, och det måste på hvarje sann fosterlandsvän göra ett sorgligt intryck. Man må resa hvarst man vill, så ser man skogen afverkad och lemna efter sig kala hedar, och ingenting göres för att befordra återväxt. När så är förhållandet, då hemställer jag till herrarne, om icke staten har skyldighet att här träda emellan.

Då man dessutom känner, att man från Domänstyrelsen har att vänta ett förslag, som går ut på att intet göra i sådant hänseende, som här är i fråga, så anser jag att Riksdagen icke helt och hållet bör lemna denna fråga utan afseende. Det har visserligen framhållits, att denna åtgärd skulle vara ett ingrepp i eganderätten. För min del vill jag visst icke vara med om att göra något sådant ingrepp, utan anser jag deremot, att eganderätten på allt sätt bör skyddas, men jag hemställer dock till herrarne, om icke, sedan en enskild egare huggit ut sin skog och icke vill sjelfmant draga försorg om dess återuppväxande, det är i denna egares eget intresse och till hans egen fördel, att han blir skyldig se till, att skogen åter uppväxer. På grund af dessa skäl är jag för min ringa del mot det beslut, hvartill Utskottet kommit, och det är för att tillgännagifva detta, som jag begärt ordet. Jag ber nu att få instämma med Herr Thomasson i hans skrifvelseförslag.

Herr Anderson i Tenhult: Jag ber få anföra blott några ord i denna fråga. För min del kan jag nemligen icke på något sätt vara med om det ifrågasatta skrifvelseförslaget, ty jag vill icke bidra till, att folk skall försättas i ett omyndighetstillstånd, vare sig under några statens tjenstemän eller sådana, som kunde komma att väljas för utöfvande af sådan uppsigt, som här varit ifrågasatt.

Skulle en sådan lag vara af behofvet påkallad inom de län, hvilkas representanter yrkat derpå, så har jag för min del ingenting deremot, att en sådan skogslag der tillkommer, men inom det län, som jag tillhör, vågar jag dock påstå en sådan lag icke är behöflig, emedan man sköter sin skog.

Vid 1883 års landsting hade en stadsrepresentant väckt en motion med yrkande, att landstinget skulle uttala sig rörande behöfligheten af en lag för de enskildes skogar. Denna motion understöddes äfven af flere andra stadsrepresentanter, och följden blef, att landstinget tillsatte en komité för frågans utredning, och jag blef en af dess ledamöter. Denna komité utsände till vederbörande kommuner inom länet sex frågor, med anhållan att kommunerna skulle på kommunalstämma behandla dessa frågor och sedan gifva svar derpå. Från 103 kommuner inkommo också kommunalstämmoprotokoll, och befans, att af alla dessa kommuner förklarade 92 att ingen stor skogsafverkning förekom, och att således en sådan lag, som blifvit ifrågasatt, var obehöflig.

Under sådana förhållanden samt med stöd af dessa uttalanden på kommunalstämmorna vågar jag påstå, att en skogslag icke är behöflig

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
skylldighet till
skogsvård
för enskilda
skogsegare i
riket.
(Forts.)

för Jönköpings län, och med anledning deraf hemställer jag om bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Nyqvist: Jag skall icke länge upptaga herrarnes tid, föröfvissad som jag är, att en vidare diskussion i denna fråga icke kan tjena till något. Jag har emellertid velat meddela de erfarenheter jag gjort i den landsdel jag tillhör.

År 1873 väcktes i landstinget inom Vesterbottens län förslag om vidtagande af åtgärder för ungskogens skydd. Detta förslag mottogs med blandade känslor till och med inom landstinget. Jag satt såsom medlem inom landstinget de tre derpå följande åren. Framställningen, som 1873 afslogs, förnyades hvarterda af de följande åren. Ändtligen kom en skogslag till stånd. Denna lag, som afser att skydda ungskogen inom Norrbottens län, ansågs vara särdeles sträng och farlig. Nu, sedan denna lag verkat en del af år, är man allmänt belåten med de goda verkningar den fört med sig. Hade icke äfven Vesterbotten blifvit välsignad med denna skogslag, så skulle ungskogen der i denna stund vara vida mer åtgången än den nu är. Den, som reser genom Vesterbottens län, skall ännu i dag se en skilnad mellan skogarne i norra och södra Vesterbotten. I norra Vesterbotten hade man redan utmed floderna börjat med sparrhygge, då lagen trädde i kraft. I södra Vesterbotten har en sådan skogssköfving ännu icke egt rum. Skogen der är således icke fullt så illa åtgången. Det finnes hemman i norra Vesterbotten, som knappt hafva skog ens till husbehof. Hade nu icke den s. k. Norrbottenslagen kommit till, skulle sparrhygget sträckt sig jemväl till södra Vesterbotten.

Det har här yttrats, att antagandet af en sådan lag vore ett ingrepp i den enskilda eganderätten. Ja, den är det, men, frågar jag, är icke så förhållandet med de flesta lagar? Jag vill påminna om den diskussion, som fördes i de olika stånden, då det var fråga om att afskaffa den s. k. husbehofsbränningen. Man sade då, att jordbrukaren, om denna rättighet fräntoges honom, icke skulle kunna längre existera. Jag deremot tror, att jordbrukaren står sig bättre nu än förr. Jag tror, att, om icke husbehofsbränningen blifvit afskaffad, vårt land i närvarande stund vore ett drinkareland. Liknande torde förhållandena vara på många andra områden. När först en lag sådan som den ifrågavarande kommit till stånd och varit gällande under ett tiotal år, samt den goda verkan deraf hunnit visa sig, då skola alla vara nöjda med lagen och hafva insett behofvet deraf.

I början af mitt anförande yttrade jag, att en vidare diskussion i denna fråga icke kunde tjena till något. Jag vill för den skull äfven sluta med att endast såsom min åsigt uttala, att jag instämmer med Herr Thomasson i hans reservation.

Herr Thomasson: Herr Pehr Pehrsson i Törneryd har genom sitt anförande sökt åstadkomma en allmän skräck mot det förslag här föreligger. Jag ber emellertid få fästa så väl den ärade talarrens som hela Kammarens uppmärksamhet på, att så väl i denna motion, som skulle föranleda skrivelseförslaget, och i den år 1883 i ämnet väckta

motionen som i alla de förslag, som blifvit i ämnet framställda, har det varit bestämdt angifvet, hvad slags mark det är som skall till skogsbörd bibehållas; så att uti det af Herr Pehr Pehrsson citerade uttrycket icke ligger ringaste fara.

*Lagförslag
angående
skyldighet till
skogsvård
för enskilde
skogsegare i
riket.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen till proposition upptagit de yrkanden, som derunder förekommit, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.